

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Διπλωματική εργασία

Τίτλος: Η θέση του μαθήματος της Γλώσσας σε διαθεματικές προσεγγίσεις. Διάχυση της διαθεματικότητας στις ενότητες του βιβλίου της Γλώσσας της Στ' τάξης του Δημοτικού.

Της

Τσίλκου Αικατερίνης

Επιβλέπων Καθηγητής: Μπίκος Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Εξεταστές: Ντίνας Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Γρίβα Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Φλώρινα, Φεβρουάριος 2018

Όνοματεπώνυμο: Τσίλκου Αικατερίνη

A.E.M.: 614

Ηλεκτρονική διεύθυνση: ktsilkou@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2015

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Η θέση του μαθήματος της Γλώσσας σε διαθεματικές προσεγγίσεις. Διάχυση της διαθεματικότητας στις ενότητες του βιβλίου της Γλώσσας της Στ' τάξης του Δημοτικού.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι τον/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 10-02- 2018

Η δηλούσα

Τσίλκου Αικατερίνη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας συμβόλων - συντομογραφιών.....	6
Πρόλογος.....	7
Περίληψη.....	8
Εισαγωγή.....	9
1^οΚεφάλαιο: Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση.....	11
1.1 Ορισμός της διαθεματικότητας.....	11
1.2. Οι λόγοι εφαρμογής της «διαθεματικότητας» στην ελληνική σχολική πραγματικότητα.....	12
2^οΚεφάλαιο: Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) της Γλώσσας του Δημοτικού Σχολείου.....	13
2.1. Η έννοια της διαθεματικότητας στο ΔΕΠΠΣ της Γλώσσας	13
2.2. Η έννοια της διαθεματικότητας στο ΑΠΣ της Γλώσσας	13
2.3. Οι διαθεματικές έννοιες που συναντάμε στο ΔΕΠΠΣ της Γλώσσας του Δημοτικού	14
3^οΚεφάλαιο: Έρευνες που έχουν διεξαχθεί για τη διαθεματικότητα στη σχολική γνώση	15
3.1. Έρευνες για τη διαθεματικότητα και τα νέα σχολικά βιβλία	15
3.2. Έρευνες για την αξιοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης από τους εκπαιδευτικούς	16
3.3. Έρευνες για την αποτελεσματικότητα της διαθεματικής προσέγγισης στη μάθηση.....	16
4^οΚεφάλαιο: Μεθοδολογία της έρευνας.....	18
4. 1 Εργαλεία έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν	18
4.2. Κριτήρια διαθεματικότητας	19
5^ο Κεφάλαιο: Διαθεματικές προεκτάσεις στα βιβλία της Γλώσσας της Στ' τάξης –Ανάλυση των σχολικών εγχειριδίων	20
5.1. Αναφορές για τη διαθεματικότητα στο βιβλίο του δασκάλου (ΒΔ) της Γλώσσας της Στ' τάξης	20
5.2. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 1 του βιβλίου του μαθητή (ΒΜ) (α' τεύχος)	22
5.3. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 2 του ΒΜ (α' τεύχος)	25

5.4. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 3 του ΒΜ (α' τεύχος)	28
5.5. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 4 του ΒΜ (α' τεύχος)	32
5.6. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 5 του ΒΜ (α' τεύχος)	36
5.7. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 6 του ΒΜ (α' τεύχος)	39
5.8. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 7 του ΒΜ (β' τεύχος)	45
5.9. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 8 του ΒΜ (β' τεύχος)	49
5.10. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 9 του ΒΜ (β' τεύχος)	53
5.11. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 10 του ΒΜ (β' τεύχος)	57
5.12. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 11 του ΒΜ (β' τεύχος)	67
5.13. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 12 του ΒΜ (β' τεύχος)	70
5.14. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 13 του ΒΜ (γ' τεύχος)	73
5.15. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 14 του ΒΜ (γ' τεύχος)	77
5.16. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 15 του ΒΜ (γ' τεύχος)	80
5.17. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 16 του ΒΜ (γ' τεύχος)	82
5.18. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 17 του ΒΜ (γ' τεύχος)	84
6^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα και παιδαγωγική αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας.....	86
6.1. Συμπεράσματα – Συζήτηση	86
6.2. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε γράφημα.....	87
6.3. Παιδαγωγική αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας.....	88
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	90

Κατάλογος πινάκων και γραφημάτων

Πίνακας 1. Κριτήρια διαθεματικότητας.....	19
Πίνακας 2. Ενότητα 1: Ταξίδια – Τόποι - Μεταφορικά μέσα.....	22
Πίνακας 3. Ενότητα 2: Κατοικία.....	26
Πίνακας 4. Ενότητα 3: 28 ^η Οκτωβρίου.....	29
Πίνακας 5. Ενότητα 4: Διατροφή.....	33
Πίνακας 6. Ενότητα 5: 17 ^η Νοέμβρη.....	38
Πίνακας 7. Ενότητα 6: Η ζωή σε άλλους τόπους.....	41
Πίνακας 8. Ενότητα 7: Η ζωή έξω από την πόλη.....	50
Πίνακας 9. Ενότητα 8: Χριστούγεννα.....	55

Πίνακας 10. Ενότητα 9: Συσκευές.....	59
Πίνακας 11. Ενότητα 10: Ατυχήματα.....	63
Πίνακας 12. Ενότητα 11: Συγγενικές σχέσεις.....	67
Πίνακας 13. Ενότητα 12: 25 ^η Μαρτίου.....	70
Πίνακας 14. Ενότητα 13: Τρόποι ζωής και επαγγέλματα.....	73
Πίνακας 15. Ενότητα 14: Πάσχα.....	77
Πίνακας 16. Ενότητα 15: Κινηματογράφος –Θέατρο.....	80
Πίνακας 17. Ενότητα 16: Μουσεία.....	82
Πίνακας 18. Ενότητα 17: Πόλεμος και Ειρήνη.....	84
Γράφημα 1.	87

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΒΟΛΩΝ – ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΔΕΠΠΣ	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών
ΑΠΣ	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΒΜ	Βιβλίο Μαθητή
ΒΔ	Βιβλίο Δασκάλου
ΤΕ	Τετράδιο Εργασιών
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΚΠΑ	Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας στις Επιστήμες της Αγωγής, με κατεύθυνση Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

Αφετηρία για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος της εργασίας μου αποτέλεσε η παρακολούθηση ενός μαθήματος, στο πρώτο εξάμηνο φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό, με τίτλο «Μέθοδοι και προγράμματα διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής». Μέσα από τις μελέτες των επιστημονικών κειμένων κατανόησα ότι τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) αποτελούν την εφαρμογή στην εκπαιδευτική πράξη των κατά καιρούς θεωρητικών επιστημονικών αναζητήσεων. Έχοντας διδάξει στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού συνειδητοποίησα ότι το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών είναι η βάση για την οργάνωση της διδασκαλίας.

Η παρούσα εργασία γράφεται με στόχο τη διερεύνηση της εφαρμογής των αρχών του ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ στα σχολικά εγχειρίδια της Νεοελληνικής Γλώσσας της Στ' τάξης. Επίσης, θα εξετάσει τους τρόπους με τους οποίους η «διαθεματικότητα» προβάλλεται στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ του Δημοτικού σχολείου και συγκεκριμένα πώς διαχέεται στα διδακτικά εγχειρίδια της Γλώσσας της Στ' τάξης. Σκοπός είναι να εντοπιστούν οι διαθεματικές προεκτάσεις που γίνονται στις δραστηριότητες του βιβλίου και στη συνέχεια να αξιολογηθεί το κατά πόσον οι δραστηριότητες αυτές υποστηρίζουν τη διαθεματικότητα.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα της εργασίας μου κ. Κωνσταντίνο Μπίκο, Καθηγητή του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του ΑΠΘ, για τη βοήθεια του στη διαδικασία επιλογής και οριοθέτησης του θέματος, καθώς και για την καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια σύνθεσης και συγγραφής της εργασίας. Ευχαριστίες επίσης εκφράζω στον κ. Κωνσταντίνο Ντίνα, Καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και στην κ. Ελένη Γρίβα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, για τη συμμετοχή τους στην Τριμελή επιτροπή.

Θα ήθελα τέλος να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την στήριξη, την ενθάρρυνση και τη συμπαράστασή τους.

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2018

Αικατερίνη Θ. Τσίλκου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με τη θέση του μαθήματος της γλώσσας σε διαθεματικές προσεγγίσεις. Ειδικότερα θα μας απασχολήσει σε τι βαθμό η έννοια της διαθεματικότητας εμφανίζεται στις γλωσσικές δραστηριότητες του βιβλίου της Γλώσσας της Στ' τάξης. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η οριοθέτηση της έννοιας «διαθεματικότητα» και οι λόγοι εμφάνισής της στην ελληνική πραγματικότητα. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο πώς εμφανίζεται η έννοια της διαθεματικότητας στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ της Γλώσσας. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται οι διάφορες έρευνες που έχουν γίνει για τη διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη μεθοδολογία της έρευνάς μας. Το πέμπτο κεφάλαιο αφιερώνεται στην καταγραφή των διαθεματικών προεκτάσεων στα βιβλία της Γλώσσας της Στ' τάξης. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο γίνεται η καταγραφή τω συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: διαθεματική προσέγγιση, διαθεματικότητα, θεματική ενιαιοποίηση.

ABSTRACT

In this paper we will deal with the position of the language lesson in cross-thematic approaches. In particular, we will concern ourselves with the extent to which the concept of cross-curricular approach appears in the language activities of Language book of the Sixth Grade. More specifically, the first chapter attempts to define the concept of "cross-curricular approach" and the reasons for its appearance in the greek reality. The second chapter focuses on how the concept of cross-curricular approach appears in DEPPS and APS Language lesson. In the third chapter are presented the various researches that have been made about the cross-curricular approach for the

school knowledge. The fourth chapter presents the methodology of our research. The fifth chapter is devoted to the recording of the extensions of cross- curricular approach in Language books of the Sixth Grade. Finally, the sixth chapter deals with the conclusions that emerged from the analysis of the survey data.

Key words: cross- curricular approach, (cross)thematic approach, cross- curricular themes, thematic integration

Εισαγωγή

Η έννοια της διαθεματικότητας συναντάται στα διαθεματικά ενιαία πλαίσια προγραμμάτων σπουδών και στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών του Δημοτικού σχολείου. Το σχολικό έτος 2006-2007 εισήχθησαν νέα διδακτικά εγχειρίδια τα οποία στηρίχτηκαν στις αρχές των ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ που γράφτηκαν το 2003.

Τα νέα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ αποτελούν πιο ευέλικτα προγράμματα σπουδών σε σχέση με τα παραδοσιακά προγράμματα που υπήρχαν πριν από το 2003. Αυτό συμβαίνει διότι τα νέα προγράμματα αντιμετωπίζουν τη γνώση πιο ολιστικά και δεν την κατακερματίζουν όπως τα παλαιότερα. Επίσης, επιχειρούν τη διασύνδεση των διαφόρων μαθημάτων μεταξύ τους με στόχο η γνώση να μην καθίσταται αποσπασματική και αφηρημένη αλλά να συνδέεται με την πραγματικότητα.

Ο Μανταγγούρας στο βιβλίο του 'Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση' αναφέρει ότι στα διαθεματικά προγράμματα καταργούνται τα διακριτά μαθήματα (Μανταγγούρας, 2003). Στο νέο πρόγραμμα σπουδών δεν συναντάμε την οριστική κατάργηση των διακριτών μαθημάτων αλλά την ύπαρξη διαθεματικών προεκτάσεων στα διάφορα μαθήματα. Στα ΑΠΣ κάθε τάξης προτείνονται διαθεματικές δραστηριότητες που μπορούν να γίνουν συνδυαστικά με τις ασκήσεις και τα κείμενα του βιβλίου. Οι διαθεματικές δραστηριότητες καλύπτουν το 10% του διδακτικού χρόνου.

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να μελετήσει τη θέση του μαθήματος της γλώσσας σε διαθεματικές προσεγγίσεις. Πιο συγκεκριμένα θα ερευνήσει τις διαθεματικές προεκτάσεις που γίνονται και στις υπόλοιπες δραστηριότητες του βιβλίου της Γλώσσας της Στ' τάξης πέρα από εκείνες που ορίζονται εξ αρχής ως δραστηριότητες οριζόντιων στόχων και καλύπτουν το 10 % του διδακτικού χρόνου.

Αφού γίνει αυτή η έρευνα θα καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα για το κατά πόσο τα διδακτικά εγχειρίδια της γλώσσας γράφτηκαν στηριζόμενα στη διαθεματική προσέγγιση. Θα αναφερθούμε στη δυνατότητα πρακτικής εφαρμογής της διαθεματικότητας στη χώρα μας διατυπώνοντας τους παιδαγωγικούς μας προβληματισμούς.

Η έρευνα στην οποία βασίστηκε η συγγραφή της εργασίας είναι βιβλιογραφική, ενώ οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν πληροφορίες ήταν βιβλία, άρθρα επιστημονικών περιοδικών και άρθρα στο διαδίκτυο.

1^ο Κεφάλαιο: Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση

1.1.Ορισμός της διαθεματικότητας

Με τον όρο διαθεματικότητα εννοούμε την πραγμάτευση ενός θέματος από διάφορες οπτικές γωνίες. Αυτό συμβαίνει μέσα από μια διερευνητική διαδικασία που είναι γνωστή ως μέθοδος project. Ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της διαθεματικής προσέγγισης είναι ότι τα μέλη της ομάδας συμβάλλουν στην κοινή εργασία στηριζόμενοι στις δικές τους εμπειρίες. Επίσης, τα άτομα της ομάδας μοιράζονται τις εμπειρίες τους και μαθαίνουν ο ένας από τον άλλον (Πανταζής, & Σακελλαρίου 2003).

Οι όροι που χρησιμοποιούνται στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία για τη διαθεματικότητα είναι οι εξής: διαθεματική προσέγγιση, διεπιστημονικά θέματα, διεπιστημονική προσέγγιση, θεματική ενιαιοποίηση (ελληνική βιβλιογραφία) και cross- curricular approach, (cross)thematic approach, cross- curricular themes, interdisciplinary approach, thematic integration (ξένη βιβλιογραφία) (Μαχαιρά, 2005). Ο Jacobs αναφέρει ότι η διαθεματική προσέγγιση εξετάζει ένα κεντρικό θέμα, ζήτημα, πρόβλημα ή εμπειρία από περισσότερους από έναν κλάδους (Jacobs H., 1989:8). Είναι συνεπώς μια εκπαιδευτική προσέγγιση που προετοιμάζει τα παιδιά για μία δια βίου μάθηση.

Στη διαθεματική προσέγγιση η οικοδόμηση της γνώσης γίνεται μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών (αυτενέργεια και ανακάλυψη). Η μάθηση λοιπόν γίνεται βιωματική και οικοδομείται σταδιακά από τα ίδια τα παιδιά. Οι μαθητές αξιοποιούν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις για την επίλυση των νέων προβλημάτων. Η σχολική γνώση συνδέεται με τις εμπειρίες, τα βιώματα και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και ο καθένας προσπαθεί να συνθέσει τη γνώση δημιουργικά με τον δικό του τρόπο (Πανταζής, & Σακελλαρίου 2003). Το σχολείο λοιπόν αποκτά παιδοκεντρικό χαρακτήρα καθώς οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της μαθησιακής διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η δημιουργικότητα του ατόμου και της ομάδας (Goehlich, 2003).

Στόχος της διαθεματικής προσέγγισης είναι η κατάργηση των διακριτών μαθημάτων ως πλαισίων οργάνωσης της σχολικής γνώσης και η αντιμετώπιση της γνώσης ως ενιαίας ολότητας. Ωστόσο τα μαθήματα παραμένουν ως χώρος άντλησης της σχολικής γνώσης. Διερευνώνται ενδιαφέροντα ζητήματα που έχουν άμεση σχέση

με την κοινωνική πραγματικότητα και συνδυάζονται γνώσεις από διαφορετικά μαθήματα. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι η διαθεματική προσέγγιση τοποθετεί τον μαθητή στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του παρέχει τη δυνατότητα να «συνδιαλέγεται» με τον εαυτό του και τον κόσμο που τον περιβάλλει. Συνεργάζεται με τους συμμαθητές του, διαμορφώνει απόψεις, συναποφασίζει δραστηριότητες και συναξιολογεί. Μέσα λοιπόν από αυτή τη διαδικασία τα παιδιά μεταμορφώνεται σε μια αυθεντική και δημιουργική οντότητα και λειτουργεί ως εκπρόσωπος του εαυτού του (Πανταζής, & Σακελλαρίου 2003).

1.2.Οι λόγοι εφαρμογής της «διαθεματικότητας» στην ελληνική σχολική πραγματικότητα κατακερματισ να τα σχολιασω κατακερμα

Τα ΑΠΣ αποτελούν δομικό στοιχείο του εκπαιδευτικού συστήματος και η αναμόρφωση τους αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Τα ΑΠΣ στην Ελλάδα αναμορφώθηκαν καθώς έπρεπε να ταυτίζονται οι στόχοι του σχολείου με τις ανάγκες της κοινωνίας. Τα παραδοσιακά προγράμματα ήταν μονοδιάστατα και ως προς το περιεχόμενό τους και ως προς την οργάνωσή τους.

Έπρεπε λοιπόν τα νέα ΑΠΣ να συνδέουν τις γνώσεις με τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, να προωθούν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη διδακτική διαδικασία και να αντικατοπτρίζουν τη σύγχρονη πραγματικότητα (Μαχαιρά, 2005).

Το εκπαιδευτικό σύστημα έπρεπε να είναι μαθητοκεντρικό, κοινωνιοκεντρικό και βιωματικό με απώτερο σκοπό να καλλιεργεί τη δημιουργικότητα του μαθητή. Η απόκτηση της κατακερματισμένης και αποσπασματικής γνώσης δεν αποτελεί το ζητούμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Αλαχιώτης, 2002). Τα παραπάνω λοιπόν αποτελούν και τις βασικές αρχές της διαθεματικότητας πάνω στις οποίες στηρίχτηκαν τα ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ.

2^ο Κεφάλαιο: Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) της Γλώσσας του Δημοτικού Σχολείου.

2.1. Η έννοια της διαθεματικότητας στο ΔΕΠΠΣ της Γλώσσας

Το ΔΕΠΠΣ του κάθε επιμέρους διδακτικού αντικειμένου περιλαμβάνει:

- α. τους άξονες του γνωστικού περιεχομένου,
- β. τους γενικούς γνωστικούς στόχους καθώς και τις αξίες, στάσεις και δεξιότητες που καλλιεργούνται με τη διδασκαλία του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου και
- γ. ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης, οι οποίες διαχέονται στο κείμενο των σχολικών βιβλίων και αποτελούν τη βάση για το σχεδιασμό διαθεματικών δραστηριοτήτων στα αντίστοιχα ΑΠΣ.

Αυτές οι έννοιες χρησιμοποιούνται τόσο μέσα στο κείμενο του βιβλίου όσο και στις δραστηριότητες και τα σχέδια εργασίας για να γίνουν ευκολότερα οι απαιτούμενες προεκτάσεις του διδασκόμενου κάθε φορά μαθήματος (Αλαχιώτης, 2002, Erickson, 1998).

2.2. Η έννοια της διαθεματικότητας στο ΑΠΣ της Γλώσσας

Για την επίτευξη των παραπάνω γενικών σκοπών υιοθετήθηκαν σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (βιωματικές, διερευνητικές, διαλογικές, συνεργατικές, διαθεματικές) με βάση τις οποίες σχεδιάστηκαν οι προτεινόμενες δραστηριότητες του βιβλίου του εν λόγω μαθήματος.

Στο ΑΠΣ προτείνεται ο γενικός σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας σύμφωνα με τον οποίο ο μαθητής επιδιώκεται να μάθει να χειρίζεται σε ικανοποιητικό βαθμό την ελληνική γλώσσα στον προφορικό και γραπτό λόγο για να μπορεί να συμμετέχει ενεργά στη σχολική και την ευρύτερη κοινωνία του. Έπειτα αναφέρονται οι στόχοι και οι θεματικές ενότητες του κάθε γνωστικού περιεχομένου. Τα γνωστικά περιεχόμενα είναι τα παρακάτω: Α. Προφορικός λόγος, Β. Γραπτός λόγος- Ανάγνωση, Γ. Γραπτός λόγος- Γραφή και παραγωγή γραπτού λόγου, Δ. Γραπτός λόγος- Λογοτεχνία, Ε. Λεξιλόγιο, ΣΤ. Γραμματική, Ζ. Διαχείριση της

Πληροφορίας. Τέλος, στο ΑΠΣ προτείνονται διαθεματικές δραστηριότητες με πλάγια γράμματα οι οποίες ανταποκρίνονται στις προτεινόμενες διαθεματικές έννοιες του αντίστοιχου ΔΕΠΠΣ (ΠΙ, 2003).

2.3. Οι διαθεματικές έννοιες που συναντάμε στο ΔΕΠΠΣ της Γλώσσας του Δημοτικού

Η διάχυση της διαθεματικότητας μέσα στα σχολικά εγχειρίδια γίνεται, όπου είναι δυνατό, μέσα από τις θεμελιώδεις έννοιες των διαφόρων επιστημών. Οι έννοιες αυτές αποτελούν τους βασικότερους κρίκους της οριζόντιας διασύνδεσης των μαθημάτων (ΦΕΚ 303B/13-03-2003, ΔΕΠΠΣ, Γενικό μέρος). Σύμφωνα με τα κείμενα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (ΠΙ), ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες που μπορεί να ονομαστούν «διαθεματικές» και τις συναντάμε στο ΔΕΠΠΣ της Γλώσσας όλων των τάξεων του Δημοτικού είναι οι εξής: Επικοινωνία, πληροφορία, αλληλεπίδραση, δομή, σύστημα – οργάνωση, ομοιότητα – διαφορά. Πολλές από αυτές τις έννοιες συνυπάρχουν μεταξύ τους και συνδέονται με άλλες συναφείς έννοιες. Η αλληλεπίδραση συνυπάρχει με τις έννοιες του συστήματος, της ομοιότητας – διαφοράς, της μεταβολής και του χώρου και είναι συναφής με την αλληλεξάρτηση, τη συνεργασία και τη συλλογικότητα. Η έννοια του πολιτισμού συνδέεται με τις έννοιες της επικοινωνίας, της μεταβολής στον χρόνο και στον χώρο και της ομοιότητας – διαφοράς.

Στο σημείο αυτό θα αναφερθούμε εν συντομία στα κύρια χαρακτηριστικά των παραπάνω θεμελιωδών διαθεματικών εννοιών με στόχο την κατανόηση της παιδαγωγικής τους ωφελιμότητας.

Επικοινωνία (κώδικας, πληροφορία) : Ο μαθητής μαθαίνει να επικοινωνεί με τους γύρω του για την επίτευξη κοινών στόχων (αλληλεπίδραση).

Αλληλεπίδραση (συνεργασία, συλλογικότητα, σύγκρουση): Ο μαθητής διδάσκεται να αλληλεπιδρά με τους συμμαθητές του, να επικοινωνεί (επικοινωνία) και να συνεργάζεται μαζί τους.

Ομοιότητα – διαφορά (ισότητα, σύστημα, δομή, ταξινόμηση, οργάνωση): Μέσα από την κατανόηση της έννοιας «ομοιότητα – διαφορά» ο μαθητής καταφέρνει να αποκτήσει βασικές δεξιότητες συστηματικής μεθόδου δουλειάς και ταξινόμησης (σύστημα). Ακόμα, υποβοηθείται στην διαδικασία της αυτογνωσίας και ταυτόχρονα αναγνωρίζει την ύπαρξη της διαφορετικότητας στην κοινωνία (μονάδα - σύνολο) και

ευαισθητοποιείται σε θέματα σχετικά με την ισότητα ευκαιριών και με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

3^ο Κεφάλαιο: Έρευνες που έχουν διεξαχθεί για τη διαθεματικότητα στη σχολική γνώση

Στο περιοδικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων» τεύχος 16 (2010) έχει δημοσιευθεί η εργασία της εκπαιδευτικού Μαριάννας Χατζημιχαήλ, με τίτλο 'Η εφαρμογή και η αποτελεσματικότητα της διαθεματικής προσέγγισης στη διδακτική πράξη'. Η εργασία αυτή αναφέρεται στις έρευνες που έχουν γίνει για α) τη διαθεματικότητα και τα νέα σχολικά βιβλία, β) την αξιοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης από τους εκπαιδευτικούς, γ) την αποτελεσματικότητά της στη μάθηση. Ξεκινούμε με τις έρευνες για τη διαθεματικότητα και τα νέα σχολικά βιβλία.

3.1. Έρευνες για τη διαθεματικότητα και τα νέα σχολικά βιβλία

Ο Αλαχιώτης και η Καρατζιά –Σταυλιώτη το 2006 πραγματοποίησαν μια έρευνα με αφορμή την εισαγωγή των 52 νέων σχολικών βιβλίων. Η έρευνά τους αφορούσε την αξιολόγηση της εισαγωγής της διαθεματικότητας στα νέα διδακτικά εγχειρίδια. Επέλεξαν τα βιβλία των Θρησκευτικών και των Φυσικών της Στ' τάξης του Δημοτικού και των Θρησκευτικών της Γ' Γυμνασίου. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διαθεματικότητα διαχέεται ικανοποιητικά στο νέο εκπαιδευτικό υλικό, η αξιοποίηση της εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό και ικανοποιούνται οι αρχές και οι σκοποί των ΔΕΠΠΣ.

Μια αντίστοιχη με την πρώτη έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Κασκαντάμη το 2006. Η έρευνα αυτή αφορούσε την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο πλαίσιο υλοποίησης των διαθεματικών εργασιών που προτείνονται στο τέλος των ενοτήτων των εγχειριδίων της Νεοελληνικής Γλώσσας. Μελετήθηκαν τα σχολικά βιβλία της Νεοελληνικής Γλώσσας των τριών τάξεων του Γυμνασίου και προέκυψε το συμπέρασμα ότι οι ΤΠΕ αξιοποιούνται στην πλειοψηφία των διαθεματικών εργασιών των νέων εγχειριδίων (Κασκαντάμη, 2006).

3.2. Έρευνες για την αξιοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης από τους εκπαιδευτικούς

Οι εκπαιδευτικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν για την αξιοποίηση της διαθεματικότητας από τους εκπαιδευτικούς συνέκλιναν στο γεγονός ότι η εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης και το είδος μάθησης που λαμβάνουν οι μαθητές εξαρτάται από τις σκέψεις και τα πιστεύω του εκπαιδευτικού. Έτσι λοιπόν στην έρευνα των Κουμαλάτσου και Τριπόδη που πραγματοποιήθηκε το 2008 φάνηκε ότι το 64% των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής υλοποιεί διαθεματικές προσεγγίσεις έναντι του 36% που δεν πραγματοποιεί καθόλου (Χατζημιχαήλ, 2010).

Αντίστοιχες έρευνες έγιναν και από άλλους ερευνητές όπως εκείνη των Τριανταφύλλου-Μπελεσιώτη και Αλεξανδρή το 2008. Στην έρευνα αυτή ερευνήθηκαν οι απόψεις 50 καθηγητών του νομού Αττικής που επιλέχθηκαν τυχαία για την αξιοποίηση της διαθεματικότητας στο Γυμνάσιο. Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί δε χρησιμοποιούν τις διαθεματικές δραστηριότητες σε ικανοποιητικό βαθμό. Όσοι όμως τις χρησιμοποιούν πιστεύουν σε μεγάλο βαθμό στις θετικές επιδράσεις της διαθεματικότητας στους μαθητές και ότι τα σχέδια εργασίας αποτελούν την τέλεια έκφραση της διαθεματικότητας (Ματσαγγούρας, 2002).

3.3. Έρευνες για την αποτελεσματικότητα της διαθεματικής προσέγγισης στη μάθηση

Η Ειρήνη Βιδάκη έκανε μια έρευνα δράσης με θέμα τη Διαθεματική – ολική προσέγγιση στη διδασκαλία και τη μάθηση με τη βοήθεια των Νέων Τεχνολογιών. Μελέτησε ποιες γνώσεις και δεξιότητες αποκτούν οι μαθητές όταν ασχολούνται με διαθεματικές, διερευνητικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες. Οι τάξεις που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή ήταν δύο τμήματα της Στ' τάξης. Η πρώτη τάξη έκανε μάθημα με τον παραδοσιακό τρόπο και η δεύτερη αξιοποίησε τις καινοτομίες της διαθεματικότητας και των Νέων Τεχνολογιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι μαθητές της δεύτερης τάξης που αξιοποίησαν τη διαθεματική προσέγγιση στη διδασκαλία καλλιέργησαν γνώσεις και δεξιότητες σε ικανοποιητικό βαθμό ώστε να αποτελούν πρότυπα και των υπόλοιπων μαθητών (Βιδάκη, 2002).

Όλες αυτές οι έρευνες που αναφέρθηκαν παραπάνω διερεύνησαν αυτά που αναφέραμε στην αρχή του τρίτου κεφαλαίου και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διαθεματικότητα αποτυπώνεται στα νέα βιβλία και επιδρά θετικά στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς. Η Χατζημιχαήλ στο τέλος της εργασίας της αναφέρει ότι θα μπορούσαν να γίνουν μελλοντικές έρευνες οι οποίες θα αξιολογούν την αξιοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα της σχολικής ηλικίας. Στο σημείο αυτό μπορούμε να αναφέρουμε ότι και η παρούσα εργασία επιχειρεί κατά κάποιον τρόπο να ερευνήσει τη θέση της διαθεματικότητας στα σχολικά εγχειρίδια της Γλώσσας της Στ' τάξης.

4^οΚεφάλαιο: Μεθοδολογία της έρευνας

4.1. Εργαλεία έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν

Τα ΑΠΣ και τα ΔΕΠΠΣ για τη Γλώσσα συνοδεύτηκαν από διδακτικά εγχειρίδια. Η έρευνά μας σχετικά με τη θέση του μαθήματος της γλώσσας σε διαθεματικές προσεγγίσεις έγινε στα βιβλία της Γλώσσας της Στ' Δημοτικού. Η Γλώσσα της Στ' τάξης «Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα» αποτελείται από τρία τεύχη βιβλίων για το μαθητή (ΒΜ), δύο τεύχη τετραδίων εργασιών (ΤΕ) και το βιβλίο του δασκάλου (ΒΔ). Αξιοποιήθηκαν επίσης το ΔΕΠΠΣ και το ΑΠΣ της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό σχολείο (ΦΕΚ 303Β/13-03-2003).

Πιο συγκεκριμένα ερευνήθηκε η συχνότητα συνάντησης της θεμελιώδους έννοιας της διαθεματικότητας στις γλωσσικές δραστηριότητες του βιβλίου του μαθητή.

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκαν τα τρία τεύχη του ΒΜ. Το τετράδιο εργασιών όπως αναφέρεται στο βιβλίο του δασκάλου έχει ως στόχο την εμπέδωση και αξιολόγηση όσων διδάχθηκαν στο βιβλίο του μαθητή, οπότε γίνεται μια ανακεφαλαίωση. Προτείνεται η ενασχόληση με το ΤΕ μετά την ολοκλήρωση της κάθε ενότητας (Γλώσσα Στ' Δημοτικού, ΒΔ:29). Για το λόγο αυτό δεν κρίθηκε αναγκαίο να συμπεριληφθούν τα ΤΕ στην έρευνά μας.

Η συχνότητα εμφάνισης της έννοιας της διαθεματικότητας στις ενότητες των βιβλίων της Γλώσσας θα παρουσιαστεί σε πίνακες για μεγαλύτερη ευκρίνεια και ευκολία.

4.2.Κριτήρια διαθεματικότητας

Η διεξαγωγή της έρευνας στηρίχθηκε στα στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό του ΔΕΠΠΣ και των ΑΠΣ της υποχρεωτικής εκπαίδευσης που συνέγραψε ο πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Σταμάτης Αλαχιώτης. Τα στοιχεία αυτά φάνηκαν πολύ χρήσιμα στην προσπάθεια μας να καταλήξουμε στα κύρια προσδιοριστικά χαρακτηριστικά που έχει η διαθεματική προσέγγιση.

Τα χαρακτηριστικά αυτά τα θεωρήσαμε ως κριτήρια αναγνώρισης της ύπαρξης της θεμελιώδους έννοιας της διαθεματικότητας στις δραστηριότητες των σχολικών εγχειριδίων της Γλώσσας.

Παρακάτω παρουσιάζονται σε μορφή πίνακα τα κύρια προσδιοριστικά χαρακτηριστικά της διαθεματικότητας τα οποία μπορούμε να τα συναντήσουμε στις ενότητες του βιβλίου της Γλώσσας.

Πίνακας 1. Κριτήρια διαθεματικότητας
Η διαθεματικότητα διαφαίνεται στις δραστηριότητες όταν πληρούνται τα παρακάτω κριτήρια:
Η σχολική γνώση διδάσκεται σε ενιαιοποιημένη μορφή για να προσφέρει ολιστικές εικόνες της πραγματικότητας (Αλαχιώτης, Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, χ.χ.:10).
Υπάρχει συνδυασμός μαθημάτων μέσα από την ενοποίηση δύο ή περισσότερων γνωστικών περιοχών ώστε να επιτυγχάνεται η εξέταση ενός θέματος από πολλές οπτικές- επιστημονικές γωνίες (Cone et al., 1998 στο Χατζημιχαήλ, 2010:214).
Υπάρχει ενεργητική συμμετοχή των μαθητών μέσα από ερευνητικές μεθόδους διδασκαλίας ώστε η γνώση να οικοδομείται σταδιακά από τους ίδιους τους μαθητές. Η μάθηση αποτελεί διαδικασία αυτενέργειας και ανακάλυψης και δεν αποτελεί απλό προϊόν (Αλαχιώτης, Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, χ.χ.:11).
Καλλιεργούνται δεξιότητες, στάσεις και αξίες για την ανάπτυξη της συνεργασίας με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας για την εκτέλεση ενός έργου, της αλληλεγγύης και της αποδοχής της διαφορετικότητας (Αλαχιώτης, Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, χ.χ.:10/ Γραμματισμός στις κοινωνικές δεξιότητες (Κουλουμπαρίτση, 2005:8).
Μέσα από τις βιωματικές ευκαιρίες μάθησης οι μαθητές συνδέουν το σχολείο με τα ενδιαφέροντα τους και την προσωπική τους ζωή (Αλαχιώτης, Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, χ.χ.:10)
Εντάσσονται οι νέες τεχνολογίες σε όλες τις δραστηριότητες ως εργαλεία μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας (Αλαχιώτης, Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, χ.χ.:10)

Όταν λοιπόν στις δραστηριότητες του βιβλίου και στα κείμενα των ενοτήτων διαφαίνονται τα παραπάνω κριτήρια τότε πρόκειται για μια επιτυχημένη πρόταση της διαθεματικότητας.

Στην παρούσα εργασία καταλήξαμε στην εξαγωγή των παραπάνω κριτηρίων τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για να κριθεί η ύπαρξη της έννοιας της διαθεματικότητας στις δραστηριότητες του βιβλίου. Επίσης, θα διατυπωθούν κρίσεις για τον βαθμό στον οποίο οι συγκεκριμένες δραστηριότητες κάλυψαν τα κριτήρια αυτά. Μετά την ανάλυση των εγχειριδίων θα παρουσιάσουμε σχηματικά σε γράφημα τη συχνότητα εμφάνισης των διαθεματικών δραστηριοτήτων στις ενότητες του βιβλίου.

5^ο Κεφάλαιο: Διαθεματικές προεκτάσεις στα βιβλία της Γλώσσας της Στ' τάξης –Ανάλυση των σχολικών εγχειριδίων

5.1.Αναφορές για τη διαθεματικότητα στο βιβλίο του δασκάλου της Γλώσσας της Στ' τάξης

Μελετώντας το βιβλίο του δασκάλου για το μάθημα της Γλώσσας γίνεται αναφορά στις δραστηριότητες με οριζόντιους στόχους (διαθεματικές). Όπως θα δούμε και στην ανάλυση των ασκήσεων, η διαθεματική προσέγγιση προωθείται σε ικανοποιητικό βαθμό κυρίως σε εκείνες τις δραστηριότητες (σχέδια εργασίας) που προτείνονται στο τέλος της κάθε ενότητας των βιβλίων της Γλώσσας της Στ' τάξης.

Το βιβλίο του μαθητή περιέχει δραστηριότητες που είναι σχετικές με τους στόχους του ΑΠΣ. Στο βιβλίο του δασκάλου αναγράφονται οι ώρες που απαιτούνται για να διδαχθούν οι δραστηριότητες του βιβλίου και του τετραδίου εργασιών (περίπου 130 ώρες). Επίσης, αναφέρεται ρητά ότι οι ώρες αυτές δεν αφορούν τα σχέδια εργασίας και τις ευρύτερες διαθεματικές δραστηριότητες. Έτσι λοιπόν προβλέπεται ότι τα τελευταία που αναφέραμε μπορούν να καλυφθούν στις 70 επιπλέον ώρες που δίνονται. Τα κείμενα που υπάρχουν στις ενότητες του βιβλίου είναι κείμενα που τα παιδιά είναι δυνατόν να συναντήσουν στον κοινωνικό τους χώρο.

Επίσης, δίνεται έμφαση και στην ανάληψη πρωτοβουλιών από τον ίδιο τον μαθητή σχετικά με τη διαχείριση της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς αυτός είναι και ένας από τους στόχους των ευρύτερων οριζόντιων δραστηριοτήτων (διαθεματικών) και των σχεδίων εργασίας που προτείνονται και στο ΑΠΣ (Γλώσσα Στ' Δημοτικού, ΒΔ:16).

Στους παρακάτω πίνακες θα παρουσιάσουμε τις δραστηριότητες και τα κείμενα του βιβλίου στα οποία διαφαίνεται η διαθεματικότητα ή συναντάμε τις θεμελιώδεις

διαθεματικές έννοιες. Στην πρώτη στήλη θα αναγράφεται η σελίδα στην οποία βρίσκεται η άσκηση και στη δεύτερη στήλη θα αναφέρεται η εκφώνηση και το είδος της άσκησης. Οι ασκήσεις διαφοροποιούνται με εικόνες - σύμβολα και διακρίνονται σε ασκήσεις κατανόησης κειμένου, παραγωγής προφορικού λόγου, παραγωγής γραπτού λόγου, γραμματικής, ευρύτερων οριζόντιων δραστηριοτήτων (διαθεματικών), λεξιλογίου και ορθογραφίας. Πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι όλες οι ενότητες ξεκινούν με ένα κείμενο/ποίημα/τραγούδι για να γίνει πιο ευχάριστη η εισαγωγή των μαθητών στο θέμα της ενότητας (Γλώσσα Στ' Δημοτικού, Β.Δ.:19) και ενδεικτικές ερωτήσεις για την επεξεργασία του κειμένου/ποιήματος/τραγουδιού υπάρχουν στο βιβλίο του δασκάλου στην αρχή κάθε ενότητας. Στη δεύτερη στήλη λοιπόν πέρα από τις δραστηριότητες του βιβλίου μπορεί να συμπεριληφθεί και κάποιο από τα παραπάνω εισαγωγικά κείμενα/ποιήματα/τραγούδια της ενότητας στα οποία διαχέεται η διαθεματικότητα. Στη δεύτερη στήλη του πίνακα πέρα από τις ξεχωριστές δραστηριότητες του βιβλίου έχουμε συμπεριλάβει και τις προτάσεις που κάνουν οι συγγραφείς του βιβλίου στο τέλος κάθε ενότητας για βιβλία, μουσική, ταινίες, ηλεκτρονικές διευθύνσεις και επισκέψιμους χώρους καθώς μέσα από αυτά επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό η διαθεματική προσέγγιση (Γλώσσα Στ' Δημοτικού, ΒΔ:27). Από την τρίτη έως και την έβδομη στήλη του πίνακα συναντάμε τα κριτήρια που έχουμε ορίσει στο 4^ο κεφάλαιο και με βάση τα οποία κρίνουμε ότι οι δραστηριότητες και τα κείμενα έχουν διαθεματικό χαρακτήρα. Στην τελευταία στήλη θα συμπεριληφθούν οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες που διαφαίνονται μέσα από τις ασκήσεις.

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι συμπεριλαμβάνονται δραστηριότητες οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από το βιβλίο ως κατεξοχήν διαθεματικές (οι δραστηριότητες αυτές δεν έχουν το σύμβολο της διαθεματικότητας). Όμως το περιεχόμενο των ασκήσεων αυτών μας δίνει τα περιθώρια να τις επεκτείνουμε ώστε να μπορέσουν ίσως να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό της τάξης ως διαθεματικές.

Πίνακας 2. Ενότητα 1: Ταξίδια – Τόποι - Μεταφορικά μέσα	
5.2. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 1 του βιβλίου του μαθητή (Β.Μ.) (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 1: Ταξίδια – Τόποι - Μεταφορικά μέσα</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας¹: Σελίδα 7, «Ο θαλασσοπόρος»/ Ποίημα αφόρμησης – παραγωγή προφορικού λόγου. Το Β.Δ. προτείνει στους μαθητές να βρουν στον χάρτη τα μέρη από τα οποία περνάει ο θαλασσοπόρος και να σχεδιάσουν τη φανταστική του πορεία.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Γεωγραφία (μελέτη χάρτη) και τα Εικαστικά (σχεδιάζουν την πορεία του θαλασσοπόρου).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)²</i>	Οι μαθητές παρατηρούν τον παγκόσμιο χάρτη και ανακαλύπτουν τους προορισμούς του θαλασσοπόρου και έπειτα σχεδιάζουν την πορεία του.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας³</i>	Οι μαθητές μπορούν να συνεργαστούν για την αναζήτηση των προορισμών.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδια-φέροντα μαθητών⁴</i>	Η θάλασσα, τα ταξίδια και οι προορισμοί μπορεί να συνδέονται με τα ενδιαφέροντα των μαθητών.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας⁵</i>	Εάν υπάρχει δυνατότητα Η/Υ και χρήσης διαδικτύου μπορούν να περιηγηθούν στα μέρη που πήγε ο

¹ Με τον όρο «είδος δραστηριότητας» αναφερόμαστε στο γνωστικό περιεχόμενο της κάθε δραστηριότητας. Οι ασκήσεις που ακολουθούν τα αυθεντικά κείμενα διακρίνονται σε ασκήσεις επεξεργασίας κειμένου ή κατανόησης, σε ασκήσεις παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, σε ασκήσεις γραμματικής, σε δραστηριότητες οριζόντιων στόχων(διαθεματικές), σε ασκήσεις λεξιλογίου και ορθογραφίας (ΒΔ).

² Αναφέρουμε ότι η γνώση προσεγγίζεται με διερευνητικές μεθόδους και οικοδομείται σταδιακά από τον μαθητή. (Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού, ΒΔ : 9). Πρόκειται για μια διαδικασία (αυτενέργεια και ανακάλυψη) η οποία διαφαίνεται σε όλες τις δραστηριότητες που έχουμε συμπεριλάβει στους πίνακες μας.

³ Σε κάθε δραστηριότητα του πίνακα, αναφερόμαστε στη συνεργασία των μαθητών. Οι δραστηριότητες που έχουν συμπεριληφθεί στους πίνακες προωθούν είτε άμεσα είτε έμμεσα τη συζήτηση και τον διάλογο με τους συμμαθητές (ΔΕΙΠΣ ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ :10)

⁴ Σε κάθε δραστηριότητα του πίνακα, αναφέρουμε ότι η γνώση συνδέεται με τις εμπειρίες των μαθητών, είναι ενδιαφέρουσα και σχετική με την πραγματικότητα (Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού, ΒΔ : 9)

⁵ Σε κάθε δραστηριότητα του πίνακα, ο δάσκαλος μπορεί να δραστηριοποιήσει τους μαθητές στη χρήση των Νέων Τεχνολογιών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εξοικείωση με το διαδίκτυο. Επιδίωξη μας είναι η διαφορετικότητα στο περιεχόμενο δράσης, γεγονός που αυξάνει το ενδιαφέρον συμμετοχής των μαθητών. (Γεωγραφία Ε' Δημοτικού, ΒΔ: 16)

	θαλασσοπόρος .
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Οργάνωση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 19, άσκηση 5: Διοργανώστε εκπαιδευτική εκδρομή στους Δελφούς δουλεύοντας ομαδικά. Βρείτε πληροφορίες από μυθολογία και ιστορία, δείτε τη διαδρομή σας από τον οδικό χάρτη , ασχοληθείτε με τα οικονομικά θέματα, ψάξτε ποια μνημεία και μουσεία θα δείτε / διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη μυθολογία/Ιστορία (μνημεία), τη Γεωγραφία(μελέτη οδικού χάρτη) Και τα Μαθηματικά (κόστος εκδρομής).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Ο καθένας αναζητά τις πληροφορίες που του έχουν ζητηθεί και οργανώνει την εργασία του.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Δουλεύουν ομαδικά για τη διοργάνωση της εκδρομής.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση σχολείου με την ζωή καθώς μπορούν στην πραγματικότητα να πάνε σε αυτή την εκδρομή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Στην αναζήτηση των πληροφοριών η χρήση του Η/Υ είναι πολύτιμη.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Πληροφορία, Δομή, Σύστημα- οργάνωση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 20, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τη Μελέτη ⁶ (μεταφορικά μέσα). Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με την ενότητα.

⁶ Σε ορισμένες δραστηριότητες, γίνεται λόγος για τη σύνδεση της Γλώσσας με τη Μελέτη Περιβάλλοντος. Το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων μπορεί να έχει σχέση με τις συγκοινωνίες, τις ανάγκες, τον πολιτισμό, την επικοινωνία και την ενημέρωση (Θέματα από τη Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' και Δ' Δημοτικού).

<p><i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i></p>	<p>Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία.</p>
<p><i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i></p>	<p>Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικό-τητά τους.</p>
<p><i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i></p>	<p>Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις).</p>
<p><i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i></p>	<p>Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, οι διαδραστικοί πίνακες, οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.</p>
<p>Διαθεματικές έννοιες</p>	<p>Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση</p>

Πίνακας 3. Ενότητα 2: Κατοικία	
5.3. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 2 του Β.Μ. (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 2: Κατοικία</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 27, άσκηση 3: Διαγωνισμός με θέμα «Ένα κτίριο με ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή». Μπορεί να σας βοηθήσει το μάθημα της Ιστορίας/παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με την Ιστορία και τη Γεωγραφία. Επαφή με την αρχιτεκτονική κτιρίων.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αντλούν πληροφορίες μέσα από συνέντευξη που θα πάρουν από πρόσωπα της περιοχής τους που γνωρίζουν για το κτίριο ή μέσα από δική τους αναζήτηση σε εγκυκλοπαίδειες και διαδίκτυο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Διαβάζουν τα κείμενα τους και αποφασίζουν ποιο είναι το καλύτερο.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η εργασία τους συνδέεται με την κοινωνία στην οποία ζουν.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Εάν υπάρχει δυνατότητα Η/Υ μπορούν να βρουν χρήσιμα στοιχεία στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Δομή, Οργάνωση, Πληροφορία
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 27, άσκηση 4: Παρατηρήστε τις φωτογραφίες και μιλήστε για τα κτίσματα που βλέπετε/ παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Ενεργητική συμμετοχή των μαθητών προκειμένου να βρουν τις διαφορές των κτιρίων του χθες και του σήμερα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συζητούν μέσα στην τάξη και παρουσιάζουν τις ιδέες τους .
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι εικόνες είναι πραγματικές και απεικονίζουν κτίρια του χθες και του σήμερα.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως</i>	Εάν υπάρχει δυνατότητα Η/Υ μπορούν

<i>εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	να βρουν χρήσιμα στοιχεία στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Πληροφορία Επικοινωνία Αλληλεπίδραση Δομή Οργάνωση Ομοιότητα-διαφορά
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 31, άσκηση 7: Τι κρύβεται πίσω από το όνομα του δρόμου που μένετε; Φτιάξτε ομάδες, καταγράψτε τους δρόμους, ζητήστε πληροφορίες από τους μεγαλύτερους και γράψτε άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου/ διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Γεωγραφία (χάρτης πόλεως), την Ιστορία του τόπου μου (ονομασία δρόμων), Μελέτη (δημιουργία άρθρου στην εφημερίδα), ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Ενεργητική συμμετοχή των μαθητών προκειμένου να βρουν τις απαραίτητες πληροφορίες
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Εργάζονται ομαδικά.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση της γνώσης με τη ζωή τους και την ίδια του τη γειτονιά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Εάν υπάρχει δυνατότητα Η/Υ μπορούν να βρουν χρήσιμα στοιχεία στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Πληροφορία, Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Δομή Οργάνωση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 38, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τη Μελέτη (μεταφορικά μέσα). Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με την ενότητα.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς

ανακάλυψη)	αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία.
Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικό-τητά τους.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις).
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, οι διαδραστικοί πίνακες, οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση

Πίνακας 4. Ενότητα 3: 28^η Οκτωβρίου	
5.4. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 3 του Β.Μ. (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 3: 28^η Οκτωβρίου</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 40, άσκηση 1: 1.Βρείτε στο ποίημα πληροφορίες για το τέλος του Ελληνοϊταλικού πολέμου/Κατανόηση κειμένου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία και Θεατρική αγωγή ⁷ (ο μαθητής γίνεται ρεπόρτερ κα παίρνει συνέντευξη).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Μπορούν μόνοι τους να αναζητήσουν πληροφορίες στο βιβλίο Ιστορίας ή να πάρουν συνέντευξη από άτομα (παππούδες) που έζησαν εκείνα τα χρόνια.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Παρουσίαση των πληροφοριών με ομαδική εργασία και συζήτηση των πληροφοριών που συλλέξανε.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία της εποχής του 1940 και με τα βιώματα των ανθρώπων της εποχής.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση πληροφοριών σε διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία Αλληλεπί-δραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 40, άσκηση 2: Με ποιες εικόνες ο ποιητής δείχνει τις θυσίες των αγωνιστών του '40/ Κατανόηση κειμένου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Λογοτεχνία και Εικαστικά.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ανακαλύπτουν τις εικόνες μέσα στο ποίημα και μπορούν να ζωγραφίσουν κάποιες από αυτές.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μπορούν να ενώσουν τις ζωγραφιές τους και να φτιάξουν ένα κολάζ ή μια αφίσα που να περιέχει σκηνές του πολέμου και

⁷ Η θεατρική αγωγή είναι ένα μάθημα μέσω του οποίου ενεργοποιείται και απελευθερώνεται η φαντασία του μαθητή. Βασικό εργαλείο είναι το θεατρικό παιχνίδι, ο αυτοσχεδιασμός με τη μορφή συνέντευξης, η δραματοποίηση, το παιχνίδι ρόλων. Μέσα από αυτές τις δράσεις ο μαθητής ανασυνθέτει, αναπλάθει και συμβολίζει την πραγματικότητα (Οδηγός εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).

	να το αναρτήσουν στην αίθουσα εκδηλώσεων για την ημέρα της γιορτής (Γλώσσα Στ' Δημοτικού, ΒΔ:34).
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση του σχολείου με τα βιώματα των ανθρώπων της εποχής.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση εικόνων από την εποχή στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία Αλληλεπίδραση Ομοιότητα – Διαφορά
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 43, άσκηση 2: Φτιάξτε ιστορικό πίνακα αναφέροντας με χρονολογική σειρά τα γεγονότα του έπους του '40. Αναρτήστε τον στην αίθουσα εκδηλώσεων. Αξιοποιήστε το θεατρικό έργο και την Ιστορία/Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με την Ιστορία, τα Εικαστικά, τη σχολική γιορτή και τις Τ.Π.Ε.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ανακαλύπτουν μόνοι τους τα σημαντικά γεγονότα μέσα από την αναζήτηση στο βιβλίο της Ιστορίας.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συνεργάζονται για την κατασκευή του ιστορικού πίνακα, τον φιλοτεχνούν όλοι μαζί ανταλλάσσοντας ιδέες και τον αναρτούν στην αίθουσα εκδηλώσεων.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Συνδέεται η σχολική γνώση με τις εμπειρίες και τα βιώματα των παππούδων τους που έζησαν εκείνα τα χρόνια και όπως θα προκύπτει μέσα από συνεντεύξεις που πήραν από εκείνους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για να εμπλουτίσουν τον ιστορικό πίνακα με επιπλέον λεπτομέρειες αλλά και με φωτογραφικό υλικό της εποχής.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία Αλληλεπίδραση Πληροφορία Δομή Σύστημα- οργάνωση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 45, άσκηση 1.α-δ: Δίνεται ένα απόσπασμα από το λογοτεχνικό έργο «Ο Άκης στα όπλα» και ακολουθούν 4 ερωτήσεις κατανόησης / Κατανόηση κειμένου – παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	

<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία και Ιστορία
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές μπορούν να δανειστούν το λογοτεχνικό βιβλίο και να το διαβάσουν. Μετά θα μπορέσουν να απαντήσουν πιο ολοκληρωμένα στις ερωτήσεις κατανόησης.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συζητούν με τους συμμαθητές τους τα όσα διάβασαν και στη συνέχεια απαντούν στις ερωτήσεις.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Μέσα από αυτή την άσκηση δίνεται μια παρότρυνση στους μαθητές να ασχοληθούν με τη Λογοτεχνία και να διευρύνουν τις προσωπικές τους εμπειρίες με τη συμπάθεια προς τον άνθρωπο γενικά (ΦΕΚ 303B/13-03-2003, ΔΕΠΠΣ, Γλώσσα:16) .
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν ίσως να αναζητήσουν το λογοτεχνικό βιβλίο σε ηλεκτρονική μορφή μέσω διαδικτύου και να το διαβάσουν από εκεί.
Διαθεματικές έννοιες	Δομή Αλληλεπίδραση
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 45, άσκηση 2: 2.Συγκεντώστε πληροφορίες από εφημερίδες, περιοδικά, ιστορικά βιβλία και από παππούδες που έζησαν τότε που να αναφέρονται στο λιμό που προκάλεσε ο Β' Παγκόσμιος. Παρουσιάστε τα περιληπτικά στην τάξη ή στη γιορτή/ Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με την Ιστορία, τα Εικαστικά και τη σχολική γιορτή, με Θεατρική αγωγή (ο μαθητής γίνεται ρεπόρτερ και παίρνει συνέντευξη), με ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν μόνοι τους πληροφορίες σε περιοδικά και εφημερίδες. Γίνονται μικροί δημοσιογράφοι καθώς παίρνουν συνέντευξη από τους παππούδες τους.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Τα παιδιά μπορούν να εργαστούν ομαδικά για να συλλέξουν αυτές τις πληροφορίες.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση σχολείου με την κοινωνία και τα ενδιαφέροντά τους καθώς αναζητούν στοιχεία για τον λιμό μέσα από εφημερίδες, περιοδικά αλλά και από τους παππούδες τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και</i>	Τα περιοδικά και εφημερίδες στα οποία θα αναζητήσουν πληροφορίες μπορεί να

<i>δημιουργίας</i>	είναι και σε ηλεκτρονική μορφή, οπότε θα χρησιμοποιήσουν τον Η/Υ.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Πληροφορία, Δομή, Σύστημα- οργάνωση
6^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 46, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με το έπος του 40.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, οι διαδραστικοί πίνακες, οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 5. Ενότητα 4: Διατροφή	
5.5. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 4 του Β.Μ. (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 4: Διατροφή</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 47, «Η πολύ λαίμαργη φάλαινα που έφαγε τη θάλασσα»/ Ποίημα αφόρμησης – παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου .	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη λογοτεχνία και συγκεκριμένα την ποίηση καθώς προτείνεται στο ΒΔ να γράψουν οι μαθητές ένα δικό τους ποίημα στο οποίο θα μιλάει ο λαίμαργος λύκος. Ακόμα μπορούν να εικονογραφήσουν το ποίημα (σύνδεση με Εικαστικά) και τέλος να ακούσουν το μελοποιημένο ποίημα στο διαδίκτυο (σύνδεση με μουσική και ΤΠΕ).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Μπορούν μόνοι τους να συνθέσουν ένα ποίημα αξιοποιώντας τη φαντασία τους. Επίσης μπορούν να μελετήσουν κι άλλα ποιήματα με χιουμοριστικό περιεχόμενο για να πάρουν ιδέες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μπορούν να εργαστούν ομαδικά κατά τη συγγραφή του ποιήματος και να το τραγουδήσουν όλοι μαζί.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Τα παιδιά διαβάζοντας το ποίημα του Τριβιζά έρχονται σε επαφή με τον γνωστό στα παιδιά συγγραφέα που σίγουρα τον «συναντούν» και έξω από το σχολείο μέσα από τις παραστάσεις του και το συγγραφικό του έργο.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση πληροφοριών σε διαδίκτυο όπου θα βρουν το ποίημα σε μορφή τραγουδιού. Αναζήτηση άλλων αντίστοιχων ποιημάτων τα οποία θα τους δώσουν ιδέες για να συγγράψουν ένα δικό τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 52, άσκηση 7: 7.Ο «γάρος» ήταν αρχαία νοστιμιά. Τι , πού κα πώς έτρωγαν στη αρχαιότητα/ διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Φυσικές επιστήμες (ενέργεια και πεπτικό σύστημα),

	Εικαστικά και ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών και εικόνων στο διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες σε βιβλία, εγκυκλοπαίδειες και διαδίκτυο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Τα παιδιά μπορούν να εργαστούν ομαδικά για να συλλέξουν αυτές τις πληροφορίες.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Ερευνούν σχετικά με τη διατροφή των αρχαίων. Η διατροφή είναι ένα καθημερινό θέμα και στην εποχή μας.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση εικόνων στο διαδίκτυο από φαγητά της αρχαιότητας αλλά και του σήμερα προκειμένου να κάνουν και μια σύγκριση.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Ομοιότητα – Διαφορά, Σύστημα και σχέσεις
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 54, άσκηση 1: 1α. Παρουσιάζονται 4 διαφημίσεις σχετικές με τρόφιμα. Ζητείται από τους μαθητές να μιλήσουν για τα βασικά χαρακτηριστικά των διαφημίσεων. 1β.Έπειτα αφού χωριστούν σε ομάδες να ονοματίσουν το διαφημιζόμενο προϊόν. 1γ.Ζητείται από τους μαθητές να σχολιάσουν τις 4 διαφημίσεις ως προς τα χαρακτηριστικά τους. / παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Μελέτη Περιβάλλοντος (Ανάγκες-αγαθά και κατανάλωση).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν ένα δικό τους τίτλο για τα προϊόντα αφού μελετήσουν καλά τις διαφημίσεις και οικοδομούν σταδιακά τη γνώση.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Τους προτείνεται να χωριστούν σε ομάδες, να συνεργαστούν και να συζητήσουν για τις διαφημίσεις (δεξιότητα συνεργασίας).
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η διαφήμιση είναι κομμάτι της ζωής τους καθώς τη συναντούν στην τηλεόραση, στον κινηματογράφο, στο ραδιόφωνο και στις αφίσες. Οπότε η σχολική γνώση συνδέεται άμεσα με την κοινωνία.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Παρακολούθηση αντίστοιχων διαφημίσεων στο διαδίκτυο για να διακρίνουν τα κύρια σημεία που πρέπει να έχει μια διαφήμιση (εικόνα, χρώματα,

	σλόγκαν, μουσική).
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 59, άσκηση 4 και 5: 4. Παίρνετε μέρος σε διαγωνισμό διαφήμισης ετοιμάζοντας τη δική σας (σλόγκαν, κείμενο, εικόνα)/Παραγωγή γραπτού λόγου. 5. (αποτελεί συνέχεια της 4 ^{ης}). Επειδή η διαφήμιση ήταν καλή την παρουσιάζετε στο ραδιόφωνο/ τηλεόραση με τη βοήθεια των συμμαθητών σας. Μαγνητοφωνήστε για να τις ξανακούσετε/Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Εικαστικά, ΤΠΕ, Θεατρική αγωγή (αυτοσχεδιασμός).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν και φτιάχνουν τη δική τους διαφήμιση. Μαγνητοσκοπούν και ακούν το δικό τους δημιούργημα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συνεργάζονται για την επιτυχή παρουσίαση της διαφήμισης, παίζουν παιχνίδια ρόλων και συμμετέχουν ενεργητικά στην παρουσίασή της. Βοηθούν στη μαγνητοσκόπηση των διαφημίσεων. Τις αναρτούν στην τάξη ή στο στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου προκειμένου να τις δει όλο το σχολείο και ίσως να ψηφίσει την καλύτερη.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση της σχολικής ζωής με τα ενδιαφέροντα τους (τηλεόραση, ραδιόφωνο, μαγνητοσκόπηση).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ με τη χρήση του διαδικτύου(για να παρακολουθήσουν διάφορες διαφημίσεις και να πάρουν ιδέες) αλλά και η κάμερα που θα χρησιμοποιηθεί στη μαγνητοσκόπηση είναι χρήσιμα εργαλεία στη δημιουργία της διαφήμισης.
Διαθεματικές έννοιες	Δομή, Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 60, άσκηση 7γ: Κόψτε από εφημερίδες και περιοδικά φράσεις/ σλόγκαν σχετικές με διατροφή και υπαγορέψτε τες στον διπλανό σας. Συγκρίνετέ τες με τις αυθεντικές και διορθώστε μαζί του τα λάθη/Λεξιλογίου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Μελέτη περιβάλλοντος (Επικοινωνία και ενημέρωση)
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς

ανακάλυψη)	αναζητούν σε περιοδικά και εφημερίδες θέματα σχετικά με τη διατροφή και επιλέγουν τα κατάλληλα σλόγκαν.
Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας	Υπάρχει συνεργασία με τον συμμαθητή τους και γίνεται απευθείας η υπαγόρευση και η διόρθωση.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, διαδίκτυο).
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Οι μαθητές μπορούν να βρουν αυτά που αναζητούν και σε ηλεκτρονικά περιοδικά ή εφημερίδες, να τα εκτυπώσουν και στη συνέχεια να κόψουν τις φράσεις που επιθυμούν.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Πληροφορία, Δομή, Σύστημα- οργάνωση
6^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 70, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και ηλεκτρονικές διευθύνσεις και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με τη διατροφή.
Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη ή σε βιβλιοπωλεία τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις.
Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντά τους (ταινίες, τραγούδι, διαδίκτυο).
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Χρησιμοποιούν ποικίλες πηγές και εργαλεία πληροφόρησης και επικοινωνίας όπως Η/Υ, κασετόφωνα

	και προτζέκτορες.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Πληροφορία, Δομή, Σύστημα- οργάνωση

Πίνακας 6. Ενότητα 5: 17^η Νοέμβρη	
5.6. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 5 του Β.Μ. (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 5: 17^η Νοέμβρη</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 74, άσκηση 2: Δραματοποιήστε το απόσπασμα που διαβάσατε από το βιβλίο «Τα γενέθλια» της Ζωρζ Σαρή και παίξτε το στη γιορτή του Πολυτεχνείου . (Βρείτε τα επεισόδια, μοιράστε ρόλους, αποδώστε συναισθήματα των ηρώων στην σκηνή, φτιάξτε τους διαλόγους)/ Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Θεατρική αγωγή και μελέτη περιβάλλοντος (Πολιτισμός), Εικαστικά (σχεδιασμός κολλάζ με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου που θα τον αναρτήσουν στην αίθουσα εκδηλώσεων την ημέρα της γιορτής).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Μπορούν μόνοι τους να αναζητήσουν πληροφορίες σε βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες της εποχής ή να πάρουν συνέντευξη από άτομα (παππούδες) που έζησαν εκείνα τα χρόνια για να μάθουν για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Βρίσκουν τα επεισόδια, μοιράζονται ρόλους, αποδίδουν τα συναισθήματα των ηρώων στην σκηνή, φτιάχνουν τους διαλόγους. Σχεδιάζουν μόνοι τους το έργο που θα παρουσιάσουν.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συνεργασία με τους συμμαθητές για τον σχεδιασμό του έργου και για το ανέβασμα της παράστασης στη γιορτή του σχολείου.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Σύνδεση του σχολείου με τα ενδιαφέροντα των παιδιών, όπως είναι το θέατρο.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση πληροφοριών σε διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 75, άσκηση 3: Γιατί οι φοιτητές ζητούσαν δημοκρατία και τι δεν τους άρεσε στη	

δικτατορία; Φτιάξτε αφίσα με τα μηνύματά σας. Βοηθηθείτε από την	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Κ.Π.Α. και Εικαστικά.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες για το θέμα σε βιβλία Ιστορίας και Κ.Π.Α. και κατασκευάζουν την αφίσα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συνεργάζονται για την κατασκευή της αφίσας.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα των παιδιών (κατασκευή αφίσας)
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση ιδεών και σχετικών πληροφοριών στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Ομοιότητα - Διαφορά
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 75, άσκηση 3: Γιατί οι φοιτητές ζητούσαν δημοκρατία και τι δεν τους άρεσε στη δικτατορία; Φτιάξτε αφίσα με τα μηνύματά σας. Βοηθηθείτε από την	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Κ.Π.Α. και Εικαστικά.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες για το θέμα σε βιβλία Ιστορίας και Κ.Π.Α. και κατασκευάζουν την αφίσα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συνεργάζονται για την κατασκευή της αφίσας.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα των παιδιών (κατασκευή αφίσας)
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση ιδεών και σχετικών πληροφοριών στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Ομοιότητα - Διαφορά
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 78, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και μια επίσκεψη στο

	Μετσόβιο Πολυτεχνείο και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με Πολυτεχνείο.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις και τις ξεναγήσεις που πραγματοποιούν.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, οι διαδραστικοί πίνακες, οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση

Πίνακας 7. Ενότητα 6: Η ζωή σε άλλους τόπους	
5.7. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 6 του Β.Μ. (α' τεύχος)	
<u>Ενότητα 6: Η ζωή σε άλλους τόπους</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 79, Δίνονται ποιήματα του Σεφέρη με τίτλο «Ποιήματα με ζωγραφιές σε μικρά παιδιά». Το ΒΔ προτείνει στους μαθητές να φτιάξουν ποιηματάκια πεντάστιχα χωρίς νόημα με αστείο περιεχόμενο όπως τα λίμερικ (αγγλικά ποιηματάκια)/ Ποίημα αφόρμησης – παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου .	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία και συγκεκριμένα την ποίηση καθώς προτείνεται στο ΒΔ να γράψουν οι μαθητές ένα δικό τους ποίημα (λίμερικ) και τις ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο).Ακόμα μπορούν να εικονογραφήσουν το ποίημα (σύνδεση με Εικαστικά)
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Μπορούν μόνοι τους να συνθέσουν ένα ποίημα αξιοποιώντας τη φαντασία τους. Επίσης μπορούν να μελετήσουν κι άλλα ποιήματα με χιουμοριστικό περιεχόμενο για να πάρουν ιδέες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μπορούν να εργαστούν ομαδικά κατά τη συγγραφή του ποιήματος και να το απαγγείλουν όλοι μαζί.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Τα παιδιά γράφουν ένα χιουμοριστικό ποίημα με περιεχόμενο σχετικό με την καθημερινότητά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση αντίστοιχων ποιημάτων (λίμερικ) σε διαδίκτυο όπου θα βρουν αγγλικά και ελληνικά ποιηματάκια και θα τους δώσουν ιδέες για να συγγράψουν ένα δικό τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 81, άσκηση 3. 3. Η άσκηση 3 αποτελεί συνέχεια της 1 ^{ης} στην οποία ζητείται από τους μαθητές να μιλήσουν για τους αυτόχθονες λαούς με αφορμή ένα κείμενο που μιλάει γι' αυτούς. Στη φωτογραφία του κειμένου βλέπουμε Λάπωνες και η ερώτηση είναι η εξής: Τι καταλαβαίνουμε για τον τρόπο ζωής τους; Βρείτε πληροφορίες και εικόνες και για άλλους λαούς σε εγκυκλοπαίδειες, διαδίκτυο και κάντε περίληψη/ Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Γεωγραφία/ Μελέτη περιβάλλοντος (πολιτισμός) και τις ΤΠΕ

	(αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Η γνώση οικοδομείται σταδιακά από τους μαθητές καθώς τους δίνεται η δυνατότητα να ψάξουν μόνοι τους σε διάφορες πηγές για τους αυτόχθονες λαούς.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές μπορούν να εργαστούν ομαδικά κατά την αναζήτηση των πληροφοριών.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η αναζήτηση που θα κάνουν στο διαδίκτυο αποτελεί μια ενδιαφέρουσα διαδικασία για τους μαθητές καθώς το χρησιμοποιούν καθημερινά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Χρήση διαδικτύου καθώς προτείνεται να επισκεφτούν τη σελίδα του national geographic και το georama.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Πληροφορία, Δομή, Σύστημα- οργάνωση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 84, άσκηση 5: Στην περιοχή σας υπάρχει καταυλισμός προσφύγων που κάποιοι θέλουν να τον διώξουν. Η τάξη σας ζητάει από τον δήμαρχο να μη συμβεί αυτό και να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής. Ετοιμάστε επιστολή προς αυτόν για να τον πείσετε/ Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Γεωγραφία και Κ.Π.Α.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν μόνοι τους πληροφορίες σχετικά με τους πρόσφυγες και συντάσσουν οι ίδιοι την επιστολή. (Μπορεί ο εκπαιδευτικός να τροποποιήσει την άσκηση εφόσον δεν υπάρχουν για παράδειγμα πρόσφυγες στην περιοχή και να μιλήσουν για μια άλλη ευπαθή ομάδα που υπάρχει στην περιοχή και χρειάζεται φροντίδα).
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συνεργασία με τα άτομα τις ομάδας για να αποφασίσουν τι θα συμπεριλαμβάνει η επιστολή τους και πώς θα τα διατυπώσουν ώστε να είναι πειστικοί.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται άμεσα με την πραγματικότητα καθώς το προσφυγικό θέμα ή κάποιο αντίστοιχο ζήτημα είναι πολύ επίκαιρο στις μέρες μας και τα παιδιά το βιώνουν στην καθημερινότητά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση χρήσιμων πληροφοριών στο διαδίκτυο.

Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Δομή, Οργάνωση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 85, άσκηση 6 (συνέχεια της 5ης): Βλέπετε ότι δεν έχει γίνει τίποτα για τον καταυλισμό. Στέλνετε επιστολή στην εφημερίδα για να πληροφορηθούν περισσότεροι και να βρεθεί λύση/ Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Κ.Π.Α. και Μελέτη περιβάλλοντος (Επικοινωνία και Ενημέρωση).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συντάσσουν εκ νέου την επιστολή τους και με την ικανότητα της κριτικής επεξεργασίας των πληροφοριών επιλέγουν οι ίδιοι τους τι θα διαλέξουν να συμπεριλάβουν στην επιστολή τους ώστε να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες που θα τη διαβάσουν.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συνεργασία με τα άτομα τις ομάδας για να αποφασίσουν τι θα συμπεριλαμβάνει η επιστολή τους και πώς θα τα διατυπώσουν ώστε να είναι πειστικοί.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται άμεσα με την πραγματικότητα καθώς το προσφυγικό θέμα ή κάποιο αντίστοιχο ζήτημα είναι πολύ επίκαιρο στις μέρες μας και τα παιδιά το βιώνουν στην καθημερινότητά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν να αναζητήσουν ηλεκτρονικές εφημερίδες στο διαδίκτυο ώστε να πάρουν ιδέες για τη δική του επιστολή που θα δημοσιευθεί σε εφημερίδα.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Δομή, Οργάνωση
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 87, άσκηση 4: Διοργανώστε εκδήλωση αφιερωμένη στη Μικρασιατική Καταστροφή. Βρείτε πληροφορίες σε εγκυκλοπαίδειες και ιστορικά βιβλία. Εκφωνήστε το κείμενο στην εκδήλωση. Εκθέστε φωτογραφικό υλικό/ Διαθεματική. 5. (συνέχεια της 4 ^{ης}): Πάρτε συνέντευξη από Μικρασιάτες παππούδες (τόπος προέλευσης, συνθήκες διαβίωσης, χρονικό καταστροφής, φωτογραφίες). Διαβάστε τις μαρτυρίες στην εκδήλωση./Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Μελέτη περιβάλλοντος (Πολιτισμός) και Εικαστικά (απαιτείται εικαστική παρέμβαση για τη σύνθεση του φωτογραφικού υλικού). Σύνδεση με τις ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών στο

	διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συλλέγουν το απαραίτητο υλικό από ιστορικές πηγές, διαδίκτυο, συνεντεύξεις.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Η συγκέντρωση του υλικού και η παρουσίαση του στην εκδήλωση γίνεται μέσα από συλλογική εργασία.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με μια αλλοτινή εποχή αλλά έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη από τους δικούς τους ανθρώπους και αυτό κάνει το μάθημα ακόμα πιο ενδιαφέρον.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Χρησιμοποιούνται ποικίλες πηγές και εργαλεία για την οικοδόμηση της γνώσης.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Δομή, Οργάνωση
6^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 88, άσκηση 6: Στις μέρες μας λαοί εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους. Στις φωτογραφίες βλέπετε Αφρικανούς πρόσφυγες . Περιγράψτε τις φωτογραφίες/ παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Κ.Π.Α.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές παρατηρούν τις εικόνες και προσπαθούν να εξηγήσουν από όσα έχουν μάθει και στην Κ.Π.Α. πώς νιώθουν οι εικονιζόμενοι πρόσφυγες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μιλούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν ιδέες.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές βλέπουν αντίστοιχες εικόνες πονεμένων ανθρώπων στην τηλεόραση αλλά και «δίπλα τους», στην πόλη που μένουν.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να φανούν χρήσιμες καθώς τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν παρόμοιες εικόνες στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Ομοιότητα, Διαφορά
7^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 91, άσκηση 3 ^α : Εργαστείτε ομαδικά και διαλέξτε μια χώρα για να την παρουσιάσετε σε μορφή πίνακα (πληθυσμός, γλώσσα, θρησκεία, νόμισμα κλίμα, πολιτική κατάσταση). Να έχετε φωτογραφία και χάρτη της χώρας.3β. Τι γνωρίζετε για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ένταξη των χωρών αυτών στην Ε.Ε./διαθεματική.	

Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Γεωγραφία, Κ.Π.Α., Θρησκευτικά, ΤΠΕ, Εικαστικά (χρειάζονται για να φιλοτεχνήσουν την εργασία τους).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές προσεγγίζουν τη σχολική γνώση με διερευνητικές μεθόδους (αναζητούν πληροφορίες μέσα από τα άλλα μαθήματα).
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συμμετέχουν ενεργά όλοι οι μαθητές στη δραστηριότητα καθώς όπως αναφέρεται και στην εκφώνηση ο μαθητής που παρουσιάζει την εργασία του έχει μοιράσει στους συμμαθητές του ένα σχεδιάγραμμα των όσων λέει για να μπορούν κι εκείνοι να παρακολουθούν.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Πρόκειται για μία ενδιαφέρουσα δραστηριότητα καθώς οι μαθητές ταξιδεύουν νοερά στις χώρες που παρουσιάζονται και τις γνωρίζουν. Επίσης, η γνώση που αποκτούν για την Ε.Ε. είναι πολύ επίκαιρο θέμα.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Η δραστηριότητα απαιτεί τη χρήση εργαλείων πληροφόρησης όπως είναι οι Η/Υ και συγκεκριμένα το διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Δομή Οργάνωση
8^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 92, άσκηση 4: Διαβάσατε στο μάθημα για τις διάφορες θρησκείες. Χωριστείτε σε ομάδες, συγκεντρώστε στοιχεία για διαφορετική θρησκεία η κάθε ομάδα και συμπεριλάβετε τα στη σχολική εφημερίδα στο αφιέρωμα για τις «Θρησκείες του κόσμου»/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά, Μελέτη περιβάλλοντος (Επικοινωνία και Ενημέρωση/ συγγραφή εφημερίδας) και ΤΠΕ.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές προσεγγίζουν τη σχολική γνώση με διερευνητικές μεθόδους (αναζητούν πληροφορίες μέσα από τα άλλα μαθήματα) α ασχολούνται με τη συγγραφή εφημερίδας (Μελέτη περιβάλλοντος -Επικοινωνία και Ενημέρωση).
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Η συγγραφή της σχολικής εφημερίδας αποτελεί ομαδική υπόθεση. Εργάζονται όλοι μαζί για να επιτύχουν το εγχείρημα.

	αυτό (μπορεί να αποτελέσει και σχέδιο εργασίας η σχολική εφημερίδα).
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η συγγραφή της δικής τους σχολικής εφημερίδας αποτελεί ένα ενδιαφέρον σχέδιο εργασίας καθώς οι μαθητές στην καθημερινή τους ζωή τις συναντούν είτε σε έντυπη είτε σε ηλεκτρονική μορφή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας είναι χρήσιμη η αξιοποίηση της τεχνολογίας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Δομή Οργάνωση, Ομοιότητα- Διαφορά
9^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 94, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τη Μελέτη περιβάλλοντος (πολιτισμός- Επικοινωνία), τη Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά, τις ΤΠΕ. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία ή σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με τη ζωή σε άλλους τόπους.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία και το διαδίκτυο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις, διαδίκτυο).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, οι διαδραστικοί πίνακες, οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο

	μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση

Πίνακας 8. Ενότητα 7: Η ζωή έξω από την πόλη	
5.8. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 7 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 7: Η ζωή έξω από την πόλη</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 9, άσκηση 2β: Διαβάζοντας το άρθρο από την εφημερίδα σελ8 πείτε ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι που ζουν μακριά από τα αστικά κέντρα, δηλαδή στο χωριό και στη φύση/κατανόηση κειμένου και παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη περιβάλλοντος και Γεωγραφία (Η ζωή στην πόλη και στο χωριό).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές μέσα από το κείμενο της εφημερίδας βγάζουν συμπεράσματα για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στο χωριό.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συζητούν για το θέμα σεβόμενοι την διαφορετική άποψη του καθενός.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η γνώση συνδέεται με την πραγματική ζωή καθώς οι μαθητές ζουν είτε σε χωριό είτε σε πόλη οπότε έχουν δικές τους εμπειρίες. Επίσης οι φυσικές καταστροφές είναι κάτι που το ακούν στα δελτία ειδήσεων και ίσως και να το έχουν ζήσει και οι ίδιοι.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν να αναζητήσουν το άρθρο στην εφημερίδα ή να βρουν αντίστοιχα άρθρα σε ηλεκτρονικές εφημερίδες.
Διαθεματικές έννοιες	Ομοιότητα διαφορά
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 13, άσκηση 9: Είστε δημοσιογράφος και παρουσιάζεται στην εφημερίδα το κύμα κακοκαιρίας που «χτύπησε» τη χώρα/ παραγωγή γραπτού λόγου	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη (επικοινωνία και ενημέρωση αφού γράφουν άρθρο σε εφημερίδα ,με στόχο την ενημέρωση) και με Γεωγραφία αφού στην άσκηση

	αναφέρονται στη ζωή των ανθρώπων σε πόλεις, νησιά, ορεινά.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές γίνονται συντάκτες άρθρου εφημερίδας και διατυπώνουν την άποψή τους για το θέμα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Για τη συγγραφή της εφημερίδας υπάρχει συνεργασία με στόχο το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η επικοινωνία και η ενημέρωση αποτελεί μέρος της καθημερινότητας του κάθε μαθητή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Ερευνούν στο διαδίκτυο τη μορφή και το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών εφημερίδων με στόχο να συντάξουν ένα αποτελεσματικό άρθρο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Ταξινόμηση Οργάνωση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 18, άσκηση 6α.β.γ: Πού ζουν οι άνθρωποι της φωτογραφίας, φανταστείτε τι συζητούν και γράψτε τους διαλόγους/ Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Γεωγραφία (ζωή στο χωριό- Τόπος και χώρος) και Θεατρική αγωγή (έκφραση συναισθημάτων και αυτοσχεδιασμός).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές μόνοι τους παρατηρώντας τη φωτογραφία μεταφέρονται σε ένα άλλο μέρος, σε ένα σπίτι της ελληνικής υπαίθρου. Εκφράζουν τα συναισθήματά τους για το μέρος αυτό και αυτοσχεδιάζοντας αναπτύσσουν ρόλους και συζητούν μεταξύ τους σαν να ήταν τα πρόσωπα της φωτογραφίας.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από την ομαδική δράση οι μαθητές πετυχαίνουν το σκοπό της δραστηριότητας.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Συνδέεται η σχολική γνώση με εμπειρίες που πιθανότατα θα είχαν οι μαθητές καθώς οι περισσότεροι σίγουρα θα έχουν επισκεφτεί πολλές φορές τους παππούδες στο χωριό και θα έχουν δει από κοντά πώς είναι η ζωή εκεί.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Προτείνεται οι μαθητές να αναζητήσουν κι άλλες αντίστοιχες φωτογραφίες στο διαδίκτυο για να πάρουν ιδέες για τη ζωή στην ύπαιθρο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Οργάνωση Δομή

4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 24, άσκηση 5α.β: Μιλήστε για κάποια κοινωνική δραστηριότητα (γάμος, βάφτιση, πανηγύρι) που έχετε ζήσει. Περιγράψτε κάποιο έθιμο της πατρίδας σας και φτιάξτε ένα «τετράδιο εθίμων»/παραγωγή γραπτού λόγου και προφορικού.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά (γάμος βάφτιση), Μελέτη (Πολιτισμός- έθιμα) και Εικαστικά (κατασκευή τετραδίου εθίμων).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές διηγούνται τις εμπειρίες που έχουν ζήσει σε γάμο, βάφτιση, πανηγύρι ή περιγράφουν κάποιο έθιμο και στη συνέχεια φτιάχνουν το τετράδιο των εθίμων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Η κατασκευή του τετραδίου των εθίμων αποτελεί μια ομαδική δραστηριότητα κατά την οποία παραχωρούν χώρο στους συμμαθητές τους και σέβονται τις προτιμήσεις τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Πρόκειται για μια δραστηριότητα που είναι καθαρά συνυφασμένη με τις εμπειρίες και τα βιώματα των μαθητών.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν τον υπολογιστή για να φτιάξουν το τετράδιο των εθίμων, να το εμπλουτίσουν με εικόνες και να το εκτυπώσουν για να υπάρχει και σε έντυπη μορφή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Οργάνωση
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 25 , άσκηση 7: Βρείτε στα Θρησκευτικά πληροφορίες για τη ζωή των αγίων και για γιορτές/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά (βίοι αγίων) και Μελέτη (λαϊκές παραδόσεις και γιορτές).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν μόνοι τους πληροφορίες στο βιβλίο των θρησκευτικών, σε έντυπες και ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες προκειμένου να συγκεντρώσουν τις απαραίτητες πληροφορίες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Για την πραγμάτωση αυτής της δραστηριότητας απαιτείται η αρμονική συνεργασία όλων.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η αναζήτηση που θα κάνουν στο διαδίκτυο αποτελεί μια ενδιαφέρουσα διαδικασία για τους μαθητές καθώς το

	χρησιμοποιούν καθημερινά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση χρήσιμων πληροφοριών στο διαδίκτυο
Διαθεματικές έννοιες	Οργάνωση, Ταξινόμηση, Πληροφορία
6^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 29, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τη Μελέτη περιβάλλοντος (πολιτισμός-Επικοινωνία), τη Γεωγραφία, τις ΤΠΕ. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία ή σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με τη ζωή έξω από την πόλη.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία και το διαδίκτυο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις, διαδίκτυο).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ, και οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 9. Ενότητα 8: Χριστούγεννα	
5.9. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 8 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 8: Χριστούγεννα</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 32, άσκηση 1: Κάντε μια μικρή έρευνα και βρείτε κάλαντα από άλλους τόπου της Ελλάδας./κατανόηση κειμένου και διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά, Πληροφορική, Μουσική, Μελέτη (πολιτισμός-παράδοση).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές καλούνται να ερευνήσουν σε διάφορες πηγές που θα επιλέξουν οι ίδιοι και να βρουν κάλαντα άλλων περιοχών.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές πρέπει να εργαστούν ομαδικά για να καταφέρουν να έχουν ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Όλοι οι μαθητές την παραμονή των Χριστουγέννων λένε τα κάλαντα οπότε πρόκειται για μια εργασία που σίγουρα συνδέεται με τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές κάνουν την έρευνα κυρίως στο διαδίκτυο όπου εκεί μπορούν να ακούσουν και τα διάφορα κάλαντα.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Ταξινόμηση, Πληροφορία
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 34, άσκηση 2. Φτιάξτε δικές σας κάρτες και στείλτε τες σε αγαπημένα σας πρόσωπα/παραγωγή γραπτού λόγου	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με αισθητική αγωγή (εικαστικά).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές κατασκευάζουν δικές τους χριστουγεννιάτικες κάρτες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Πρόκειται για μια ευχάριστη διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές χαλαρώνουν, συνεργάζονται και δημιουργούν.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Όλοι στέλνουμε και δεχόμαστε ευχετήριες κάρτες τις γιορτές. Η εργασία λοιπόν είναι σχετική με τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως</i>	Πολλές ιδέες μπορούν να πάρουν οι

<i>εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	μαθητές και από το διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 37, άσκηση 2. Προετοιμάστε μια δραματοποίηση με αφορμή το διήγημα του Νιρβάνα/διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θεατρική αγωγή (δραματοποίηση).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναβιώνουν και «ζωντανεύουν το διήγημα».
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Η δραματοποίηση είναι μία διδακτική μέθοδος η οποία βοηθάει τους μαθητές να λειτουργήσουν ομαδοσυνεργατικά.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η άσκηση αυτή συνδέεται με τα ενδιαφέροντα των μαθητών καθώς παίζουν διάφορους θεατρικούς ρόλους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές ίσως μπορούν να αναζητήσουν θεατρικά κείμενα στο διαδίκτυο για να πάρουν ιδέες.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 39, άσκηση 1α. β. Γράψτε άρθρο στην εφημερίδα με θέμα τον «Μέγα Βασίλειο» και άλλα χριστουγεννιάτικα έθιμα/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά, Μελέτη (παραδόσεις), Πληροφορική, Αισθητική αγωγή –Εικαστικά (μορφοποίηση της εφημερίδας).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ερευνούν μόνοι τους σε διάφορες πηγές και γράφουν άρθρα για τη δική τους σχολική εφημερίδα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Χωρίζονται σε ομάδες και αναζητούν τις πληροφορίες.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Το θέμα της εργασίας ενδιαφέρει τους μαθητές καθώς τα Χριστούγεννα είναι μια πολύ αγαπητή γιορτή για αυτά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Η αναζήτηση των πληροφοριών σίγουρα μπορεί να γίνει και μέσα από το διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Πληροφορία, Ταξινόμηση, Οργάνωση,

	Επικοινωνία
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 39, άσκηση 1. Γνωρίζετε τα κάλαντα των Φώτων; Πώς γιορτάζονται τα Θεοφάνεια/κατανόηση κειμένου και παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά, Μελέτη (παράδοση), Πληροφορική, Μουσική.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές καλούνται να σκεφτούν τα κάλαντα της περιοχής τους και να τα συγκρίνουν με εκείνα της Ικαρίας. Έπειτα ανασύρουν από τη μνήμη και τη γιορτή των Θεοφανείων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Προτείνεται οι μαθητές να τραγουδήσουν όλοι μαζί τα κάλαντα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Το θέμα της εργασίας ενδιαφέρει τους μαθητές καθώς τα Χριστούγεννα είναι μια πολύ αγαπητή γιορτή για αυτά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Η αναζήτηση των πληροφοριών σίγουρα μπορεί να γίνει και μέσα από το διαδίκτυο
Διαθεματικές έννοιες	Οργάνωση, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση
6^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 40, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία, τη Μουσική, τη Μελέτη περιβάλλοντος (πολιτισμός-Επικοινωνία), τα Θρησκευτικά, τις ΤΠΕ. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και ηλεκτρονικές διευθύνσεις και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά με Χριστούγεννα
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και

	αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα βιώματά τους καθώς τα Χριστούγεννα είναι μια πολύ αγαπητή γιορτή για αυτά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι νέες τεχνολογίες όπως οι Η/Υ και οι προτζέκτορες, αξιοποιούνται και οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν και να ακούσουν όλα αυτά που προτείνονται στο βιβλίο μαθητή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 10. Ενότητα 9: Συσκευές	
5.10. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 9 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 9: Συσκευές</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 41, «Ο Σιδερομάσας» από τον δίσκο Λιλιπούπολη/ τραγούδι αφόρμησης – παραγωγή προφορικού λόγου/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μουσική (τραγουδούν το τραγούδι), εικαστικά (ζωγραφίζουν τον Σιδερομάσα), Γεωγραφία(ψάχνουν που είναι το Πόρτο-Λίλη), Φυσική (λειτουργία μηχανήματος).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ενεργοποιούν τη φαντασία τους και σχεδιάζουν τον Σιδερομάσα όπως αυτοί θέλουν.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές τραγουδούν όλοι μαζί «Τον Σιδερομάσα».
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές έχουν έρθει σε επαφή με τα τραγούδια της Λιλιπούπολης και σε μικρότερες τάξεις οπότε το συγκεκριμένο τραγούδι συνδέεται με τα βιώματά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Το τραγούδι οι μαθητές μπορούν να το αναζητήσουν στο διαδίκτυο όπου εκεί υπάρχουν και πολλά ακόμα τραγούδια της Λιλιπούπολης.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 46, άσκηση 7. Χωριστείτε σε ζευγάρια «πελάτης(αγοράσατε μηχανή με πρόβλημα) – πωλητής (κάνετε ερωτήσεις στον πελάτη)» και δραματοποιείστε τον διάλογο/παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θεατρική αγωγή (αυτοσχεδιασμός).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναλαμβάνουν τους αντίστοιχους ρόλους του πελάτη και του πωλητή και παρουσιάζουν αυτοσχεδιαστικά το θέμα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές όπως αναφέρει και η εκφώνηση χωρίζονται σε ζευγάρια και λειτουργούν συνεργατικά για να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας</i>	Πρόκειται για μια εργασία που σχετίζεται

<i>/σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	με τα βιώματα και τις εμπειρίες των μαθητών καθώς στην καθημερινότητά τους αγοράζουν προϊόντα, επισκέπτονται καταστήματα και διαλέγονται με πωλητές.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα προτείνεται να αναζητήσουν οι μαθητές στο διαδίκτυο χρήσιμες πληροφορίες για τα γενικά χαρακτηριστικά κάποιας μηχανής για να μπορέσουν να τα χρησιμοποιήσουν στο διάλογο τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 46, άσκηση 8. Διαβάσατε κείμενο για την εξέλιξη των τηλεφωνικών καλωδίων. Χωριστείτε σε ομάδες και συγκεντρώστε πληροφορίες για την εξέλιξη διαφόρων συσκευών, κολλήστε εικόνες, ζωγραφίστε πώς τις φαντάζεστε στο μέλλον/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Φυσικές επιστήμες (πώς φτιάχνονται τα τηλεφωνικά καλώδια), Τεχνολογία (εξέλιξη διαφόρων συσκευών), Εικαστικά (ζωγραφίζουν τις συσκευές του μέλλοντος), Πληροφορική (αναζητούν πληροφορίες και εικόνες στο διαδίκτυο).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ανακαλύπτουν μέσα από την αναζήτησή τους το πώς ήταν οι συσκευές άλλοτε και τώρα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές προτείνεται να δουλέψουν συλλογικά. Ο καθένας αναλαμβάνει κάτι συγκεκριμένο και στο τέλος αφού ενώσουν όλες τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει θα έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την εξέλιξη της κάθε συσκευής. .
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι διάφορες συσκευές για τις οποίες οι μαθητές θα κάνουν την έρευνά τους είναι μέρος της καθημερινότητάς τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Η αναζήτηση των πληροφοριών μπορεί να γίνει μέσα από το διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Αλληλεπίδραση, Ομοιότητα- Διαφορά Δομή
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 52, άσκηση 6. Δημιουργήστε τη δική σας ιστοσελίδα. Γράψτε άρθρο στην εφημερίδα όπου θα παρουσιάζετε τις δυνατότητες τις ιστοσελίδας σας/Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	

<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Πληροφορική (δημιουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο) και Μελέτη περιβάλλοντος (επικοινωνία και ενημέρωση, παιδική εφημερίδα).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Δραστηριοποίηση των μαθητών για να δημιουργήσουν τη δική τους ιστοσελίδα και γίνονται αρθρογράφοι στην παιδική εφημερίδα όπου παρουσιάζουν την ιστοσελίδα τους.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Για την εκπόνηση αυτής της δραστηριότητας οι μαθητές παίρνουν ιδέες και από την 3 ^η άσκηση. Εκεί θα έχουν προτείνει με τους συμμαθητές τους διάφορες ιδέες για τις ιστοσελίδες οπότε αξιοποιώντας αυτά θα γράψουν και το άρθρο που τους ζητείται.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Πρόκειται για μια δραστηριότητα που συνδέεται με τη ζωή των μαθητών καθώς καθημερινά πλέον επισκέπτονται ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να ολοκληρωθεί και στο μάθημα της Πληροφορικής. Επίσης, πολλές ιδέες για τη μορφή των ιστοσελίδων μπορούν να αντλήσουν και από το διαδίκτυο. Με τη βοήθεια του Η/Υ θα βρουν και τις φωτογραφίες που θα πλαισιώνουν το άρθρο τους.
Διαθεματικές έννοιες	Πληροφορία, Οργάνωση, Ταξινόμηση
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 60, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη Μουσική, τη Μελέτη περιβάλλοντος (πολιτισμός-επισκέψεις μουσείων), τις Φυσικές επιστήμες (επισκέψεις στο βιομηχανικό και τεχνικό μουσείο). Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και μουσεία και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα επισκεφτούν είναι σχετικά με την ενότητα.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν

	χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών. Προσεγγίζουν βιωματικά τη γνώση καθώς επισκέπτονται από κοντά τα προτεινόμενα μουσεία.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Τα θέματα που προτείνονται (συσκευές, διαδίκτυο, Η/Υ, διάστημα, μουσεία) συνδέοντας με τις εμπειρίες που βιώνουν.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Το ενδιαφέρον των μαθητών ενεργοποιείται με την παρακολούθηση βιντεοταινιών. Με τη βοήθεια του Η/Υ μπορούν να αναζητήσουν και να ακούσουν τα προτεινόμενα τραγούδια.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση

Πίνακας 11. Ενότητα 10: Ατυχήματα	
5.11. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 10 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 10: Ατυχήματα</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 71, άσκηση 2. Κοιτάζτε τα σκίτσα και εξηγήστε τα. Συζητήστε μεταξύ σας τι περιλαμβάνει ένα «μάθημα οδικής κυκλοφορίας»/Παραγωγή προφορικού λόγου	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη Περιβάλλοντος (Κυκλοφοριακή αγωγή).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές σταδιακά οικοδομούν τη γνώση παρατηρώντας τα σκίτσα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συζητούν μεταξύ τους, προβληματίζονται και διατυπώνουν τις απόψεις τους για το τι περιλαμβάνει ένα «μάθημα οδικής κυκλοφορίας».
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές καθημερινά κυκλοφορούν στο δρόμο είτε ως πεζοί είτε ως επιβάτες αυτοκινήτων είτε ως ποδηλάτες επομένως η δραστηριότητα αυτή είναι σχετική με τα βιώματά τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Στο διαδίκτυο μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικές με την κυκλοφοριακή αγωγή.
Διαθεματικές έννοιες	Ταξινόμηση, Δομή, Οργάνωση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 72, άσκηση 4. Γράψτε τι πρέπει να κάνουμε στο σχολείο για να μην πάθουμε κάποιο ατύχημα. Το κείμενο θα μπει στον πίνακα ανακοινώσεων/Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη Περιβάλλοντος (κανόνες συμπεριφοράς για την αποφυγή ατυχημάτων) και Πληροφορική (Δακτυλογραφούν το κείμενο τους στον Η/Υ).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές γράφουν τους δικούς τους κανόνες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν τους κανόνες που έγραψαν, να αναφέρει ο καθένας τους κανόνες του και να συνθέσουν ένα κείμενο από κοινού στο οποίο θα τους συμπεριλαμβάνουν όλους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες,</i>	Η εργασία αυτή συνδέεται με την καθημερινή ζωή των μαθητών καθώς τα

<i>βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	ατυχήματα συμβαίνουν στο σχολείο και είναι καλό να σκεφτούν πως θα τα αποφύγουν.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές μπορούν να γράψουν το κείμενο τους την ώρα της Πληροφορικής στον Η/Υ και να το φιλοτεχνήσουν όπως θέλουν.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Οργάνωση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 74, άσκηση 2. παρατηρήστε τις στατιστικές «πίτες» που δείχνουν τα αποτελέσματα έρευνας που έχει γίνει σε παιδιά για τα παιδικά ατυχήματα/Κατανόηση κειμένου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μαθηματικά (Στατιστική, επεξήγηση διαγραμμάτων) και Μελέτη Περιβάλλοντος (Επικοινωνία και ενημέρωση καθώς μελετούν στατιστικά από εφημερίδα).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές μελετούν τις στατιστικές «πίτες» και αναζητούν τις απαντήσεις.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συζητούν με τους συμμαθητές τους και καταλήγουν στα συμπεράσματά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Ατυχήματα συμβαίνουν καθημερινά σε όλους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αντίστοιχες έρευνες μπορούν να βρουν στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Οργάνωση, Ταξινόμηση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 75, άσκηση 4. Πραγματοποιήστε κ εσείς έρευνα για τα ατυχήματα στο σχολείο. Ορίστε το δείγμα, φτιάξτε ερωτηματολόγια, φτιάξτε στατιστικούς πίνακες, αναρτήστε τα αποτελέσματα στον πίνακα ανακοινώσεων ή στη σχολική εφημερίδα/Διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μαθηματικά (Διεξαγωγή έρευνας, κατασκευή ερωτηματολογίων και δημιουργία στατιστικών πινάκων) και Μελέτη (Επικοινωνία- ενημέρωση με τη συγγραφή άρθρου στη σχολική εφημερίδα).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές διεξάγουν τη δική τους έρευνα για τα ατυχήματα που συμβαίνουν στο σχολείο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της</i>	Οι μαθητές μοιράζουν τις αρμοδιότητες τους και συντάσσουν από κοινού το

διαφορετικότητας	ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια βγάζουν τα αποτελέσματα και τα αναρτούν στον πίνακα ανακοινώσεων ή στη σχολική εφημερίδα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Τα παιδικά ατυχήματα στο σχολείο είναι ένα θέμα που ενδιαφέρει τους ίδιους τους μαθητές καθώς τα συναντούν στο σχολείο καθημερινά.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές οργανώνουν την έρευνα τους (ερωτηματολόγια, στατιστικούς πίνακες) με τη βοήθεια του Η/Υ.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Ταξινόμηση Δομή, Οργάνωση
5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 82, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία (προτείνονται βιβλία) , τη Μουσική (ακρόαση τραγουδιού), τη Φυσική (λεξικό για το ανθρώπινο σώμα), τις Τ.Π.Ε. (επίσκεψη ιστοσελίδας). Προτείνονται επίσης βιντεοταινίες.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι, διαδίκτυο).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Οργάνωση

Πίνακας 12. Ενότητα 11: Συγγενικές σχέσεις	
5.12. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 11 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 11: Συγγενικές σχέσεις</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 83, «Συνάντηση Τηλέμαχου - Οδυσσέα»/απόσπασμα από τη ραψωδία π της Οδύσσειας του Ομήρου/ παραγωγή προφορικού λόγου-διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία (Μυθολογία).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές ανασύρουν από τη μνήμη τους όσα θυμούνται από την Οδύσσεια.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συζητούν και διατυπώνουν τις απόψεις τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η περιπέτεια του Οδυσσέα είναι ένα ενδιαφέρον θέμα για τους μαθητές οπότε η ενότητα ξεκινάει με ένα οικείο σε αυτούς κείμενο.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Πρόταση να δουν οι μαθητές τη σκηνή αυτή στον υπολογιστή.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 92, άσκηση 4. Γιατί είναι σημαντική η σχέση με τους παππούδες, ποια συναισθήματα σας δημιουργεί η φωτογραφία;/Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη (Ομάδα και κοινωνία- σχέσεις).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές σκέφτονται τη σχέση που έχουν με τους παππούδες τους και γράφουν τα δικά τους συναισθήματα.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συζητούν και διατυπώνουν τις απόψεις τους καθώς βλέπουν την εικόνα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Το θέμα της εικόνας τους είναι πολύ οικείο γιατί τα παιδιά πάντα συζητούν για τις σχέσεις τους με τους παππούδες τους.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Πρόταση να αναζητήσουν κι άλλες σχετικές εικόνες στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία Αλληλεπίδραση

3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 96, άσκηση 5. Αφηγηθείτε κάποιο οικογενειακό περιστατικό. Το καλύτερο κείμενο θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα για την Παγκόσμια ημέρα της οικογένειας. Συνοδέψτε το κείμενο με φωτογραφίες/Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη (επικοινωνία και ενημέρωση αφού το κείμενο θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα) και ΤΠΕ (το κείμενο θα συνοδευτεί από εικόνες).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αφηγούνται ένα προσωπικό συμβάν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για να κερδίσουν στον διαγωνισμό.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές γράφουν το δικό τους κείμενο για να πάρουν μέρος στον διαγωνισμό και να κερδίσουν οι τρεις καλύτερες ιστορίες. Μέσα από την ευγενή άμιλλα συντάσσουν με επιτυχία το κείμενό τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Το θέμα της οικογένειας είναι τόσο οικείο σε αυτούς που σίγουρα όλοι θα έχουν να διηγηθούν μια ιστορία για αυτήν.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Στο διαδίκτυο μπορούν να αναζητήσουν φωτογραφίες οι οποίες θα συνοδέψουν το κείμενο τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 98, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας) και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη

	διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία, Αλληλεπίδραση

Πίνακας 13. Ενότητα 12: 25^η Μαρτίου	
5.13. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 12 του Β.Μ. (β' τεύχος)	
<u>Ενότητα 12: 25^η Μαρτίου</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 100, άσκηση 1. Ποιες πληροφορίες παίρνετε από τα κλέφτικα τραγούδια που διαβάσατε / Κατανόηση κειμένου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία (κλέφτες και αρματολοί) και Μουσική (κλέφτικο τραγούδι).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Μπορούν μόνοι τους να αναζητήσουν πληροφορίες στο βιβλίο Ιστορίας για τους κλέφτες και τους αρματολούς.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές μπορούν να τραγουδήσουν όλοι μαζί το κλέφτικο τραγούδι στην τάξη και στη σχολική γιορτή.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Όσα μαθαίνουν οι μαθητές μπορούν να τα αξιοποιήσουν και στη σχολική γιορτή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν να ακούσουν το τραγούδι στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 104, 1. Διαβάστε το θεατρικό έργο, συμβουλευτείτε το βιβλίο της Ιστορίας και απαντήστε στις ερωτήσεις για την πολιορκία του Μεσολογγίου/Κατανόηση κειμένου-παραγωγή προφορικού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία και Θεατρική αγωγή.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες στο βιβλίο Ιστορίας για την πολιορκία του Μεσολογγίου.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Οι μαθητές συζητούν μεταξύ τους και διατυπώνουν τις απόψεις τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Όσα μαθαίνουν οι μαθητές μπορούν να τα αξιοποιήσουν και στη σχολική γιορτή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση σχετικών πληροφοριών στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Οργάνωση, Ταξινόμηση

3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 104, άσκηση 2. Συγκεντρώστε πληροφορίες για σπουδαία πρόσωπα της επανάστασης, εμπλουτίστε το βιογραφικό με φωτογραφίες/ διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία (σημαντικά πρόσωπα της επανάστασης), με ΤΠΕ (συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες στο βιβλίο Ιστορίας και στο διαδίκτυο για τα σημαντικά πρόσωπα της επανάστασης
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μπορούν να φτιάξουν ένα κολλάζ ομαδικά στο οποίο θα έχει τη φωτογραφία του σημαντικού ανθρώπου και το βιογραφικό του και θα το αναρτήσουν στην αίθουσα εκδηλώσεων για τη γιορτή.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Όσα μαθαίνουν οι μαθητές μπορούν να τα αξιοποιήσουν και στη σχολική γιορτή.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση σχετικών πληροφοριών και φωτογραφικού υλικού στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Ταξινόμηση, Αλληλεπίδραση
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 106, άσκηση 3. Συγκεντρώστε πληροφορίες από διάφορες πηγές (ιστορία, εγκυκλοπαιδείες, μουσεία) για την επανάσταση. Φτιάξτε το δικό σας βιβλίο/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Ιστορία, Μελέτη (πολιτισμός), Εικαστικά (δημιουργία βιβλίου), ΤΠΕ (φωτογραφικό υλικό),
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές δραστηριοποιούνται για να φτιάξουν το δικό τους βιβλίο.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συνεργάζονται για την επιτυχία της εργασίας τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές χαίρονται καθώς θα δημιουργήσουν το δικό τους βιβλίο για την 25 ^η Μαρτίου.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν να αναζητήσουν χρήσιμα στοιχεία στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Αλληλεπίδραση, Ταξινόμηση Πληροφορία

5^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 107, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με τη Λογοτεχνία , τη μουσική, τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται στους μαθητές βιβλία, τραγούδια, ταινίες και επισκέψεις σε μουσεία και όλα αυτά που θα διαβάσουν, θα ακούσουν και θα παρακολουθήσουν θα είναι σχετικά την 25 ^η Μαρτίου.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των ταινιών αλλά και από τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (ταινίες, τραγούδι, επισκέψεις).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 14. Ενότητα 13: Τρόποι ζωής και επαγγέλματα	
5.14. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 13 του Β.Μ. (γ' τεύχος)	
<u>Ενότητα 13: Τρόποι ζωής και επαγγέλματα</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 14, άσκηση 7 ^α . Είστε δημοσιογράφος. Πάρτε συνέντευξη από έναν άνθρωπο της πόλης σας ή του χωριού σας/ Παραγωγή γραπτού λόγου. 7β Πάρτε συνέντευξη από μεγαλύτερους για παλιά επαγγέλματα του παρελθόντος (σαλεπιτζής, χαλβατζής) Παραγωγή γραπτού λόγου.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	7 ^α Σύνδεση με Μελέτη (Η ζωή στο χωριό και στην πόλη) ,με θεατρική αγωγή (ο μαθητής γίνεται ρεπόρτερ και παίρνει συνέντευξη) 7β Σύνδεση με Μελέτη (Επαγγέλματα του παρελθόντος- επικοινωνία και ενημέρωση με τη συγγραφή άρθρου στην εφημερίδα), με θεατρική αγωγή (ο μαθητής γίνεται ρεπόρτερ και παίρνει συνέντευξη) με Τ.Π.Ε. (προτείνεται να δακτυλογραφήσει το άρθρο στο word και να το μορφοποιήσει).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές γίνονται ρεπόρτερ και γράφουν τις ερωτήσεις.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μπορούν να δουλέψουν ομαδικά.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Έρχονται σε επαφή με άτομα του περιβάλλοντος τους (παππούδες, συγγενείς, γονείς) και συνθέτουν όλοι μαζί τη γνώση.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Μπορούν να γράψουν το άρθρο στον η/υ και να χρησιμοποιήσουν μαγνητοφωνάκι για τη συνέντευξη.
Διαθεματικές έννοιες	Ομοιότητα- Διαφορά, Αλληλεπίδραση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 17, άσκηση 2. Παίρνετε συνέντευξη από μετανάστη, την παρουσιάζετε στους συμμαθητές σας και συζητάτε/Παραγωγή γραπτού λόγου	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Κ.Π.Α./Γεωγραφία (Μετανάστευση) και με θεατρική αγωγή (ο μαθητής γίνεται ρεπόρτερ και παίρνει συνέντευξη από έναν μετανάστη).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην</i>	Οι μαθητές γίνονται ρεπόρτερ και

οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)	γράφουν τις ερωτήσεις και τις ρωτούν οι ίδιοι τους σε μετανάστες που κατάφεραν να βρουν μετά από αναζήτηση.
Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας	Οι μαθητές συζητούν μεταξύ τους τις απόψεις τους για το θέμα οπότε δίνεται η δυνατότητα να προβληματιστούν.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Η μετανάστευση είναι ένα επίκαιρο θέμα και σίγουρα πολλοί μαθητές θα έχουν ακούσει γι αυτό.
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Μπορούν να χρησιμοποιήσουν μαγνητοφωνάκι για τη συνέντευξη και Η/Υ για να ετοιμάσουν γραπτά τις ερωτήσεις τους.
Διαθεματικές έννοιες	Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία Ταξινόμηση
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 21, άσκηση 4. Με όσα ξέρετε από το μάθημα της Φυσικής πετάει η αεροσκάφη του Πίκου Απίκου; Συμβουλευτείτε το βιβλίο Φυσικής ή την εγκυκλοπαίδεια για το πώς πετούν τα αεροπλάνα. Σχεδιάστε την «αεροσκάφη» σας και δείξτε την/Διαθεματική..	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης	Σύνδεση με Φυσική (πώς πετούν τα αεροπλάνα), με ΤΠΕ (αναζήτηση σε ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια για τα αεροπλάνα), με Εικαστικά (σχεδιάζουν την «αεροσκάφη» του Απίκου).
Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)	Οι μαθητές αναζητούν μόνοι τους πληροφορίες σε διάφορες πηγές και ζωγραφίζουν την «αεροσκάφη» όπως τη φαντάζονται.
Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας	Οι μαθητές δείχνουν τα δημιουργήματά τους στους άλλους σεβόμενοι τη διαφορετικότητα του κάθε σχεδίου.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Τα αεροπλάνα είναι ένα θέμα που αρέσει στους μαθητές και σίγουρα τους εντυπωσιάζει ο τρόπος λειτουργίας τους.
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Ταξινόμηση, Οργάνωση, Δομή
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 23, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας και επίσκεψη μουσείων)

	και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών και την επίσκεψη των Μουσείων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι).
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 15. Ενότητα 14: Πάσχα	
5.15. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 14 του Β.Μ. (γ' τεύχος)	
<u>Ενότητα 14: Πάσχα</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 29, άσκηση 3. Περιγράψτε τα έθιμα του Πάσχα. Φτιάξτε μια συλλογή με τα πασχαλινά έθιμα και προσθέστε φωτογραφίες/Διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Μελέτη και Θρησκευτικά (Έθιμα Πάσχα) ,ε Εικαστικά και ΤΠ. (δημιουργία συλλογής πασχαλινών εθίμων).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές δραστηριοποιούνται, αναζητούν πληροφορίες για τα έθιμα και δημιουργούν τη δική τους συλλογή πασχαλινών εθίμων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Φτιάχνουν όλοι μαζί τη συλλογή σεβόμενοι την ομάδα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Το Πάσχα είναι μια αγαπητή γιορτή στους μαθητές. Τη συλλογή αυτή μπορούν να την παρουσιάσουν και στη γιορτή του σχολείου .
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζητούν πληροφορίες και φωτογραφίες για τα έθιμα στον Η/Υ.
Διαθεματικές έννοιες	Ομοιότητα – Διαφορά, Επικοινωνία, Δομή
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 33, 3α.β.γ.Στο δημοτικό τραγούδι «Το μοιρολόγι της Παναγιάς» μιλάει για τη Μ. Εβδομάδα. Τι γιορτάζουμε; Τραγουδιέται σε όλη την Ελλάδα; Υπάρχουν άλλα παραδοσιακά τραγούδια. Παρουσιάστε στην τάξη και φτιάξτε ένα βιβλιαράκι με πασχαλινά τραγούδια/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά (Γεγονότα Μεγάλης Εβδομάδας), με Μουσική (δημοτικό τραγούδι), με Μελέτη (έθιμα), με ΤΠΕ (μέσω διαδικτύου επικοινωνούν με άλλα σχολεία).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές δραστηριοποιούνται, αναζητούν πληροφορίες για δημοτικά τραγούδια, επικοινωνούν με άλλα σχολεία και δημιουργούν το δικό τους βιβλιαράκι με τα πασχαλινά έθιμα.

<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Συνεργασία και επικοινωνία προκειμένου να υλοποιήσουν την δραστηριότητα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Πολύ ενδιαφέρον θέμα για τους μαθητές.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αξιοποίηση των ΤΠΕ για να επικοινωνήσουν με άλλους τρόπους και να διαμορφώσουν και το βιβλιαράκι τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Ταξινόμηση, Ομοιότητα- Διαφορά
3^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 35, άσκηση 4. Ξέρετε πώς γιορτάζεται το Μπαϊράμι; Βρείτε πληροφορίες για τη γιορτή και παρουσιάστε τες στην τάξη/Διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Θρησκευτικά (μουσουλμανικές γιορτές), ΤΠΕ (αναζήτηση πληροφοριών).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές δραστηριοποιούνται, αναζητούν πληροφορίες.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Παρουσιάζουν την εργασία τους και αξιολογούν τις εργασίες των άλλων σεβόμενοι τη διαφορετικότητα.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η αναζήτηση πληροφοριών είναι κάτι οικείο προς αυτούς.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Χρήση Η/Υ για την αναζήτηση των πληροφοριών.
Διαθεματικές έννοιες	Δομή, Οργάνωση, Επικοινωνία
4^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 36, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας και επίσκεψη μουσείων) και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών και την

	επίσκεψη των Μουσείων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση
Διαθεματικές έννοιες	

Πίνακας 16. Ενότητα 15: Κινηματογράφος –Θέατρο	
5.16. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 15 του Β.Μ. (γ' τεύχος)	
<u>Ενότητα 15: Κινηματογράφος –Θέατρο</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 51, άσκηση 10.Ετοιμάζεται θεατρική παράσταση στο σχολείο. Ετοιμάζετε τα ενημερωτικά κείμενα για την παράσταση (ανακοινώσεις, αφίσα, προσκλήσεις, πρόγραμμα παράστασης)/διαθεματική.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με ΤΠΕ (κατασκευή ανακοίνωσης, πρόσκλησης, αφίσας με τη χρήση του Η/Υ), με Εικαστικά (δημιουργία αφίσας).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές εργάζονται για την θεατρική παράσταση και είναι υπεύθυνοι για την όλη παρουσίαση.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Απόλυτη συνεργασία για την επιτυχία της εκδήλωσης.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Οι μαθητές θα είναι οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Χρήση Η/Υ για την επιτυχία της διοργάνωσης.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Οργάνωση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 29, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας και επίσκεψη μουσείων) και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών και την επίσκεψη των Μουσείων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες

<i>ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι). Με τις επισκέψεις έχουμε βιωματική προσέγγιση της γνώσης.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 17. Ενότητα 16: Μουσεία	
5.17. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 16 του Β.Μ. (γ' τεύχος)	
<u>Ενότητα 16: Μουσεία</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 60, άσκηση 3. Δημιουργήστε μια εικονογραφημένη ιστορία. Δέστε την ιστορία σε βιβλίο για να τη διαβάσουν οι υπόλοιποι/ διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με εικαστικά (εικονογράφηση της ιστορίας), με ΤΠΕ (χρήση Η/Υ για πιο επιτυχημένο αποτέλεσμα), με Λογοτεχνία (δημιουργία βιβλίου).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Παρουσίαση της εργασίας τους στους υπόλοιπους για να την αξιολογήσουν.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η ζωγραφική είναι μια ευχάριστη δραστηριότητα.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Χρήση του υπολογιστή για να διαμορφώσουν το βιβλίο τους.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Οργάνωση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 72, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας και επίσκεψη μουσείων) και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών και την επίσκεψη των Μουσείων.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές συνεργάζονται, συζητούν και

	αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι). Με τις επισκέψεις έχουμε βιωματική προσέγγιση της γνώσης.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

Πίνακας 18. Ενότητα 17: Πόλεμος και Ειρήνη	
5.18. Διαθεματικές προεκτάσεις στην ενότητα 17 του Β.Μ. (γ' τεύχος)	
<u>Ενότητα 17: Πόλεμος και Ειρήνη</u>	
1^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 73, άσκηση 5. Στέλνετε γράμμα στο ΟΗΕ για να τους πείσετε να μην υπάρχουν παιδιά – στρατιώτες/διαθεματική	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Κ.Π.Α., Ιστορία και ΤΠΕ.
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης.
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας</i>	Παρουσίαση της εργασίας τους στους υπόλοιπους για να την αξιολογήσουν.
<i>Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών</i>	Γνωστό θέμα από τις ειδήσεις.
<i>Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας</i>	Αναζήτηση στο διαδίκτυο.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Οργάνωση
2^η δραστηριότητα. Σελίδα, εκφώνηση και είδος δραστηριότητας: Σελίδα 87, Διαβάστε- δείτε- ακούστε- επισκεφτείτε.	
Κριτήρια διαθεματικότητας	
<i>Σύνδεση με άλλα μαθήματα/ ολιστική προσέγγιση της γνώσης</i>	Σύνδεση με Λογοτεχνία (μελέτη εξωσχολικών βιβλίων), με Μελέτη (πολιτισμός- παρακολούθηση βιντεοταινίας και επίσκεψη ιστοσελίδων) και Μουσική (ακρόαση τραγουδιού).
<i>Ενεργητική συμμετοχή μαθητών στην οικοδόμηση της γνώσης (αυτενέργεια και ανακάλυψη)</i>	Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην οικοδόμηση της γνώσης καθώς αναζητούν στη βιβλιοθήκη τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία, τραγουδούν τα τραγούδια, ανακαλύπτουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της ενότητας μέσα από την παρακολούθηση των προτεινόμενων ταινιών και την περιήγηση στις ιστοσελίδες
<i>Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας/ αλληλεγγύη και αποδοχή της</i>	Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες που προτείνονται οι μαθητές

διαφορετικότητας	συνεργάζονται, συζητούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σεβόμενοι τη διαφορετικότητά τους.
Διασύνδεση σχολείου – κοινωνίας /σύνδεση σχολικής γνώσης με εμπειρίες, βιώματα, ενδιαφέροντα μαθητών	Η σχολική γνώση συνδέεται με τα ενδιαφέροντα τους (βιβλία, ταινίες, τραγούδι).
Ένταξη των νέων τεχνολογιών ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και δημιουργίας	Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ και παρακολουθούν βιντεοταινίες σχετικές με το θέμα της ενότητας.
Διαθεματικές έννοιες	Επικοινωνία, Πληροφορία Αλληλεπίδραση

6^ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα και παιδαγωγική αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας

6.1. Συμπεράσματα – Συζήτηση

Μελετώντας όλες τις ενότητες του σχολικού βιβλίου της Γλώσσας της Στ' τάξης μπορούμε να καταλήξουμε στις παρακάτω διαπιστώσεις.

Υπάρχουν διαθεματικές δραστηριότητες (σχέδια εργασίας) οι οποίες αποτελούν την απόλυτη έκφραση της διαθεματικότητας και όπως έχουμε αναφέρει και στα προηγούμενα κεφάλαια καλύπτουν το 10 % του διδακτικού χρόνου. Βέβαια εμείς προσπαθήσαμε στην παρούσα εργασία να συμπεριλάβουμε και εκείνες τις δραστηριότητες οι οποίες δεν ορίζονταν εξ αρχής ως διαθεματικές, αλλά έπειτα από μια πιο προσεκτική μελέτη θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό και να προσεγγιστούν διαθεματικά.

Στην ανάλυση λοιπόν των εγχειριδίων παρουσιάστηκαν και προτεινόμενες διδακτικές διαδικασίες. Αυτές θα μπορούσαμε να τις αξιοποιήσουμε ως εκπαιδευτικοί για την επίτευξη των διδακτικών μας στόχων και συγκεκριμένα για να διαμορφώσουμε τις δραστηριότητες του βιβλίου και να επιτύχουμε την ανάδειξη της διαθεματικής προσέγγισης.

Ολοκληρώνοντας την εργασία μας θα μπορούσαμε να παραστήσουμε τα αποτελέσματά μας στο γράφημα που ακολουθεί στο υποκεφάλαιο 6.2. Σε αυτό μπορούμε να δούμε ακριβώς πόσες διαθεματικές δραστηριότητες υπάρχουν σε κάθε ενότητα.

Διαπιστώσαμε ότι οι διαθεματικές δραστηριότητες δίνουν με ευδιάκριτο τρόπο τη δυνατότητα να γίνει το μάθημα με βάση τη διαθεματική προσέγγιση. Αντίστοιχα ενδεικτικά παραδείγματα μπορούμε να δούμε στον πίνακα 2, στην πέμπτη δραστηριότητα της σελίδας 19 του βιβλίου. Στον πίνακα 7, στην τέταρτη δραστηριότητα της σελίδας 92 του βιβλίου υπάρχει διαθεματική άσκηση. Στον πίνακα 14 έχουμε την τέταρτη δραστηριότητα της σελίδας 21 του σχολικού βιβλίου. Τέλος στον πίνακα 16 συναντάμε τη δέκατη δραστηριότητα της σελίδας 51. Στις υπόλοιπες που προτάθηκαν από εμάς δεν είναι ξεκάθαρη η διάχυση, αλλά με τη σωστή επεξεργασία και διαμόρφωση τους μπορούν να δουλευτούν διαθεματικά. Αντίστοιχα ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι παρακάτω ασκήσεις: Στον πίνακα

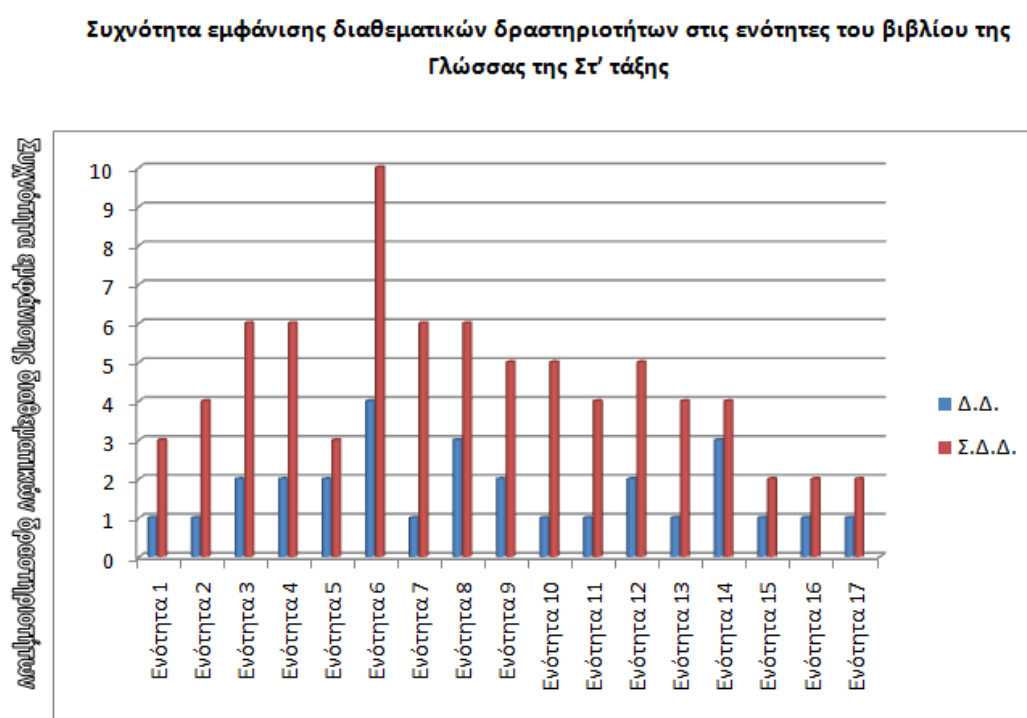
5 έχουμε το ποίημα αφόρμησης της σελίδας 47 του βιβλίου. Στον όγδοο πίνακα υπάρχει η δραστηριότητα 5 στην σελίδα 24 του βιβλίου. Στον πίνακα 12 έχουμε την τέταρτη δραστηριότητα της σελίδας 92 του σχολικού εγχειριδίου. Τέλος στον πίνακα 17 συναντάμε την πρόταση που γίνεται στους μαθητές για να διαβάσουν, να ακούσουν, να παρακολουθήσουν και να επισκεφτούν αντίστοιχα μέρη με αυτά που παρουσιάζει η ενότητα του βιβλίου.

Σκοπός της εργασίας μας ήταν η διερεύνηση της διαθεματικότητας στα βιβλία της Γλώσσας της Στ' τάξης, η εφαρμογή της από τους εκπαιδευτικούς και η αποτελεσματικότητά της προσέγγισης αυτής στη γνώση και στη μάθηση. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας θα μπορούσαν να συγκριθούν με εκείνα των ερευνών που παρουσιάσαμε στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας μας. Μέσα λοιπόν και από αυτές τις έρευνες και από τη δική μας διαπιστώνουμε ότι η διαθεματική προσέγγιση αποτυπώνεται στα νέα σχολικά βιβλία και υποστηρίζει την πολυπρισματικότητα της γνώσης καθώς έχει θετική επίδραση στην απόκτηση των δεξιοτήτων, των στάσεων και των συμπεριφορών που αποκομίζουν οι μαθητές.

6.2. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε γράφημα

Από την ανάλυση όλων των ενοτήτων του βιβλίου της Γλώσσας, ανακύπτει το γενικό συμπέρασμα της αρκετά συχνής παρουσίας της διαθεματικότητας στον κύριο κορμό του μαθήματος.

Γράφημα 1.

Επεξήγηση γραφήματος

Στον οριζόντιο άξονα τοποθετήσαμε τις 17 ενότητες του βιβλίου και στον κατακόρυφο άξονα αναπαρίσταται η συχνότητα εμφάνισης των διαθεματικών δραστηριοτήτων. Η κλίμακα ξεκινάει από το 0 έως το 10.

Σε κάθε ενότητα σχεδιάσαμε δύο ράβδους. Η πρώτη ράβδος αντιστοιχεί στις δραστηριότητες που έχουν οριστεί από το ίδιο το βιβλίο ως διαθεματικές με τη χρήση του συμβόλου της διαθεματικότητας. Η δεύτερη ράβδος αντιστοιχεί σε όλες εκείνες τις δραστηριότητες της ενότητας, στις οποίες εντοπίσαμε ότι διαχέεται η διαθεματικότητα ακόμα και εάν δεν έχουν οριστεί εξ αρχής ως διαθεματικές. Στη δεύτερη ράβδο συμπεριλαμβάνονται όλες οι δραστηριότητες που καταγράφονται στον πίνακα της κάθε ενότητας (δηλαδή οι καθαρά διαθεματικές και οι δραστηριότητες με διαθεματικό χαρακτήρα όπως ορίστηκαν από εμάς).

Όπως βλέπουμε πιο παραστατικά στο γράφημα ο Μέσος Όρος εμφάνισης δραστηριοτήτων με γενικότερο διαθεματικό χαρακτήρα είναι 4,5 δραστηριότητες ανά ενότητα. Από τις δεκαεφτά ενότητες του βιβλίου, οι δώδεκα έχουν πάνω από τέσσερις δραστηριότητες και οκτώ ενότητες έχουν πάνω από πέντε δραστηριότητες με διαθεματικές προεκτάσεις. Μόνο στις τρεις τελευταίες ενότητες του βιβλίου συναντήσαμε τις λιγότερες δραστηριότητες (συνολικά δύο).

Όπως παρατηρούμε και στους πίνακές του 5^{ου} κεφαλαίου η διαθεματικότητα διαχέεται τις περισσότερες φορές στο αρχικό ποίημα/τραγούδι/κείμενο αφόρμησης στην αρχή της κάθε ενότητας, στις ασκήσεις παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου, στην πλειοψηφία των δραστηριοτήτων που προτείνονται στα επετειακά μαθήματα και στις προτάσεις που γίνονται στο τέλος της κάθε ενότητας για βιβλία, μουσική, ταινίες, ιστοσελίδες και μουσεία.

6.3. Παιδαγωγική αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας

Οι αρχές του ΔΕΠΠΣ και του ΑΠΣ για το μάθημα της Γλώσσας καθιστούν και το ρόλο του εκπαιδευτικού αρκετά απαιτητικό. Η επιτυχής εφαρμογή της διαθεματικότητας θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο θα σχεδιάσει ο εκπαιδευτικός τη διδασκαλία του, από την ελκυστικότητα των μέσων που θα χρησιμοποιήσει, από την ικανοποιητική μελέτη του ΑΠΣ και την αξιοποίηση των διαθεματικών εννοιών (Γεωγραφία Ε' Δημοτικού, ΒΔ :8).

Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο να υπάρξει επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να αναπτυχθούν οι μεταγνωστικές τους δεξιότητες και να μπορέσουν να υλοποιήσουν του στόχους των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών στη διδακτική πράξη.

Πέρα όμως και από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προκύπτουν και άλλα προβλήματα κατά την εφαρμογή της διαθεματικότητας στο σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα. Κάποια από αυτά τα θέματα πρακτικής εφαρμογής της είναι η διαχείριση του χρόνου, καθώς το ωρολόγιο πρόγραμμα και τα χρονοδιαγράμματα δεν είναι τόσο ευέλικτα. Έτσι λοιπόν περιορίζεται η δυνατότητα υλοποίησης διαθεματικών διδακτικών προγραμμάτων. Ο προγραμματισμός της ύλης είναι ένα θέμα που απασχολεί τους εκπαιδευτικούς και δεν τους επιτρέπει πάντοτε να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν τις διαθεματικές εργασίες. Η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή όπως είναι οι χώροι, οι αίθουσες, οι σχολικές βιβλιοθήκες, τα εργαστήρια Η/Υ, η πρόσβαση στο διαδίκτυο και όλα τα αναλώσιμα υλικά οδηγούν με τη σειρά τους σε μια αδυναμία επιτυχούς εφαρμογής της διαθεματικότητας.

Απαιτείται λοιπόν αλλαγή των δομών οργάνωσης της σχολικής γνώσης. Η ένταξη της διαθεματικότητας απαιτεί μια γενικότερη αναθεώρηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η εφαρμογή της πρέπει να θέσει σε αμφισβήτηση και ριζικό μετασχηματισμό τις δομές και λειτουργίες της υπάρχουσας εκπαίδευσης (Γρόλλιος, 2006:3).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αλαχιώτης, Σ. (2002). Για ένα σύγχρονο Εκπαιδευτικό Σύστημα, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τεύχος 7, 7-18.
- Βιδάκη, Ε. (2002). Διαθεματική - Ολική προσέγγιση στη Διδασκαλία και τη Μάθηση με τη Βοήθεια των Νέων Τεχνολογιών: Μια κριτική εκπαιδευτική έρευνα δράσης. Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση, Τόμος Α΄. Στο Α. Δημητρακοπούλου (επιμ.), *Πρακτικά 3ου Συνεδρίου ΕΤΠΕ*, 26-29 Σεπτεμβρίου 2002 (σ.σ. 107-118), Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος: Εκδόσεις Καστανιώτη, Inter@ctive 1.
- Γρόλλιος Γ., Θεμελίωση, στοχοθεσία και διαθεματικότητα στο νέο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση, περιοδικό, *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, τχ. 67, σσ. 30-37 και ηλεκτρονική πύλη www.alfavita.gr, Αθήνα 2006.
- Goehlich, Michael. (2003). *Παιδοκεντρική διάσταση στη μάθηση : Ανοιχτό σχολείο, εναλλακτικό σχολείο, σχολείο της κοινωνίας, σχολείο του Reggio / [Michael Goehlich](#) · επιμέλεια Κώστας Χρυσafiίδης · μετάφραση Έλενα Νούσια · επιμέλεια σειράς Κώστας Χρυσafiίδης. - 1η έκδ. - Αθήνα : Τυπωθήτω.*
- Δ.Ε.Π.Π.Σ./ΦΕΚ 303B/13-03-2003, «Γενικό Μέρος», Παιδαγωγικό Ινστιτούτο www.pi-schools.gr
- ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (2003). *Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών και αναλυτικά προγράμματα σπουδών υποχρεωτικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΠΙ,
- ΦΕΚ 120Α, 304B, 303, 304, 586-591, 593-615 /13-03-2003. www.pi-schools.gr
- Erickson, H.L. (1998). *Concept- based curriculum and instruction. Teaching beyond the facts*. California, CA: Corwinpress, INC.
- Jacobs H., *Interdisciplinary Curriculum: design and implementation*, Alexandria 1989.
- Κασκαντάμη, Μ. (2006). Διαθεματικές εργασίες στα νέα διδακτικά εγχειρίδια για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο: Περιθώρια αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Στο Δ. Χατζηδήμου κ.α. (επιμ.), *Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος με θέμα: Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*, (σ.σ.179-185), Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδης.

- Κουλουμπαρίτση, Α. (2005). Εφαρμογή της Διαθεματικής προσέγγισης στα προγράμματα σπουδών στη διδασκαλία και στα σχολικά βιβλία, *Νέα Παιδεία*, τεύχος 116, 30- 44.
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). Διεπιστημονικότητα, Διαθεματικότητα και Εναιοποίηση στα νέα Προγράμματα Σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τεύχος 7, 19-36.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση : Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*. Αθήνα : Γρηγόρης.
- Μαχαιρά, Ε. (2005). *Η διαθεματικότητα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και διεθνώς* (αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- Πανταζής, & Σακελλαρίου (2003). Η προοπτική της διαθεματικής προσέγγισης της μάθησης στην προσχολική εκπαίδευση. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 2, (σ.σ. 171-180). Ιωάννινα: ΕΚΤ.
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού, Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Μελέτη Περιβάλλοντος Δ' Δημοτικού, Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Γεωγραφία Ε' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα, Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr
- Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα, α' τεύχος, Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr

Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα, β' τεύχος, Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr

Υπ.Ε.Π.Θ. & Π.Ι. (2006). *Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα, γ' τεύχος, Βιβλίο Μαθητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. www.pi-schools.gr

Χατζημιχαήλ, Μ. (2010). Η εφαρμογή και η αποτελεσματικότητα της διαθεματικής προσέγγισης στη διδακτική πρακτική. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τεύχος 16*, 212-225.

Ηλεκτρονικές πηγές

Αλαχιώτης, Σ., Στοιχεία από τον Παιδαγωγικό Σχεδιάσμά του Δ.Ε.Π.Π.Σ. και των Α.Π.Σ. της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, <http://www.pi-schools.gr/>

Οδηγός εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης.